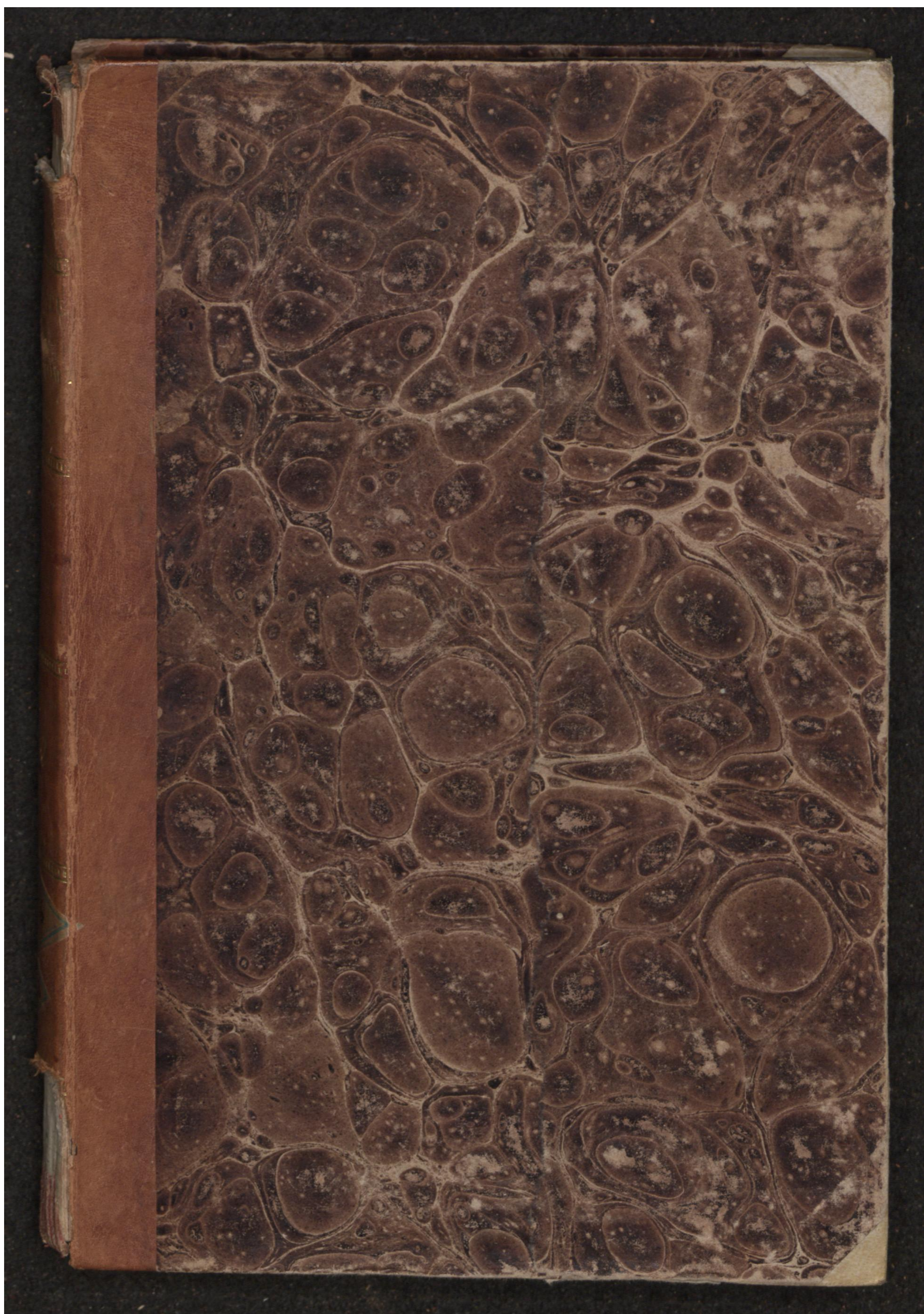
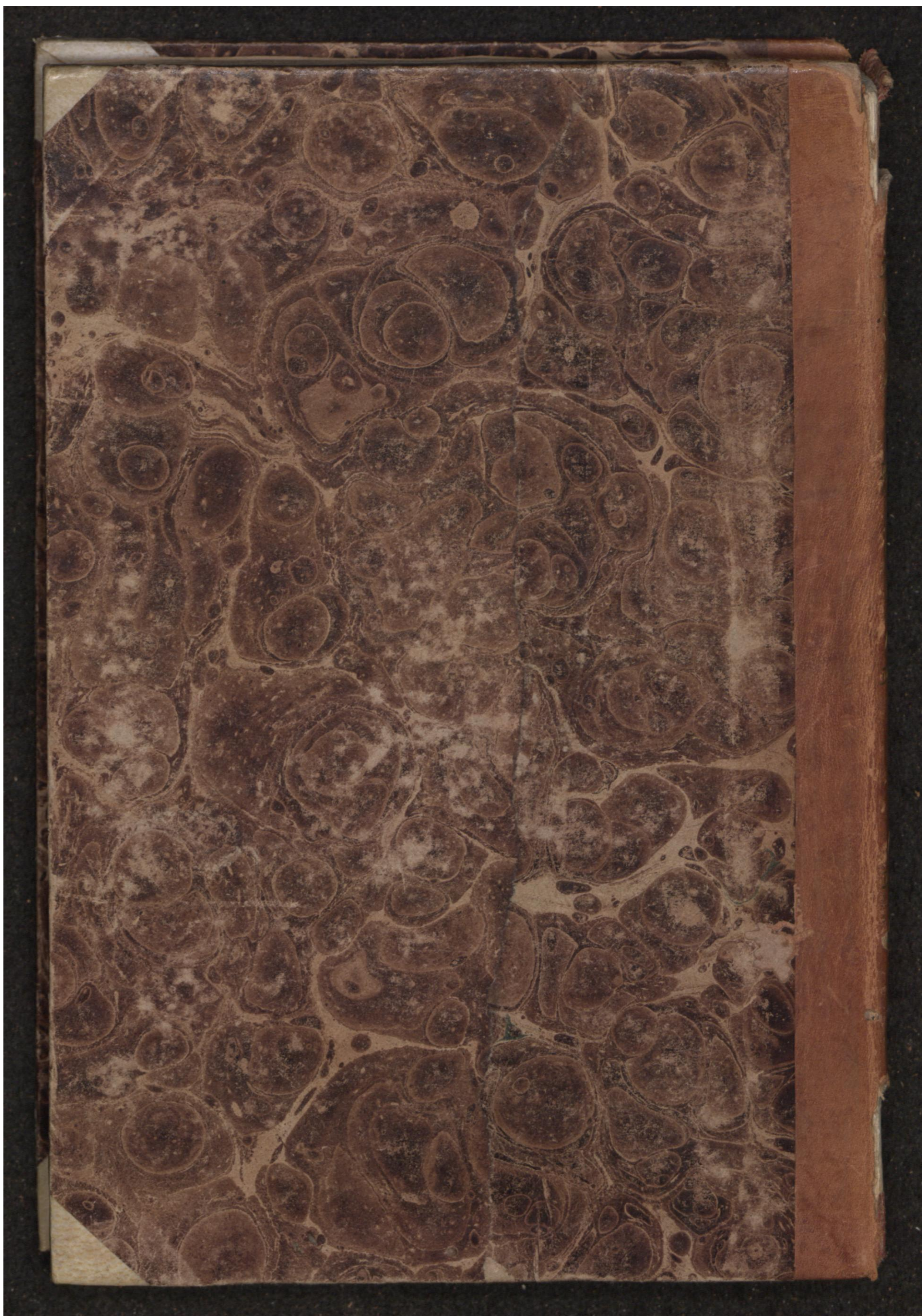

DE
EC.
47
K6
43

= Poppi 696

non è filler come dice Hain 6959

Pell. 4756

FENESTELLA DE ROMANORVM MAGISTRATIBVS INCIPIT

o Mnium deorum quos uetus romano-
ruꝫ religio excoluit: Primo panilyçęo
ſeu Faunum illum: poti9 ſiluanum uo
cari placet: per Lupercos rem diuinã Luperca
leſque ludos feciſſe apud uetuſtatis aſſertores
conſtat. Ea quidem ſacroꝝ genera ab Euãdro
rege: qui exarcadia profugus in eũ locũ uene-
rat: q tãdeꝫ romanę pręfuit arci: ad noſtros pri
muꝫ delata ac celebrata fuiſſe feruntur. Hunc
pana nudos paſtores: quorum tunc pręcipuum
numẽ fuit: ac denique ſummos etiã uiros uene
rari mos fuit: loraque pro manibus ferre: quib9
obuios quoſque cęderent: laruiſqꝫ tectas facies
portare. Cur aũt nudi hunc deum colerent: plę
raqꝫ e curriculo uetuſtatis ad nos uſqꝫ delapſa
referũtur. Siue enim quod ipſi deo qui aliquis
fingitur ſuę celeritati eo pacto longe aptior nu-
dos etiã habere miniſtros placeat ſiue q archa
des omnium populoꝝ: qui gręciã coluerũt lõge
uetuſtiſſimi: feris adhuc ſimilem uitaꝫ ſiluis ac
montibus agentes legis expertes artisqꝫ primo
hunc deum uenerati primum cultum: auitoſqꝫ

nudos habitus ſignantes referre uoluerunt ha
ud ſatis conſtat. Nõnulli uero Iolez uxorẽ Her
culis ab hoc Fauno uiſaz ac per ardorez libidi
nis concupitam aſſerunt. Forte enim per ſiluas
et amoena nemorũ ęſtus leuandi eam una cuz
dilectiſſima cõiuge Herculeſ uagabatur. Videt
ergo elegantiſſima forma mulierem ab alta ru-
pis ſpecula ſenes deus. Ergo illorum ueſtigia e
minus licet obſeruare inſtituit. Illi antrum p ſil
uas ducenda nocti aptiſſimum petunt. Interea
mulier dum quieſcendi tempus aduenit: pellez
leonis Herculis ritu de more aptat humeris cla
ua etiam illius manu aſſumpta Tali habitu prę
dictaz ſomnus ingreditur Erant aut duo parati
coniugibus lecti eo quod poſtridie libero patri
rem diuinam facturi erant ſeorſum cubituris
Noctu ergo Siluanus fallendi cuſtodis occaſio
nẽ nactus clam thalamũ ĩgreditur primoqȝ cõ-
greſſu fortunatus futurus puellę torum tenet:
manuqȝ tentãs: ut noctu fit horridũ tegmen leo
nis inuenit: Ratus ergo cubare ibi Herculẽ ad
aliud cubile ire pergit. Quod cum ſenſiſſet mo
libus ſtratum puerilibuſqȝ deliciis aptius ſtragu
la ueſte ſenſim amota duz libidine arderis ma
nu palpat Herculem: ac uix dum hirti corpo-

ris horrorem hauserat: et ex perrectus Hercu-
les manu reiectum toto antro fusum iaculat.
Quo pro strepitu somno puella discussa lumĩa
accersit: lumine ergo Siluano prodito lusus ac
semiruptus uix attollens humo humeros insil-
uas detrusus est. Ea ergo ratione perpetuo exe
cratis uestibus quibus tam turpiter lusus esset:
easdem suis a sacris procul abforo cõstituit. Plę
riq3 illud huiusce rei causa assignabant Romu
lo quod eadem sacra celebrante: medioque so-
lis ardore corpus de more exercente cum nun
tiatum fuisset latrones prędas agere: ita ut erat
nudus accurrit compręhensisque prędatoribus
pecora abacta redemit eius facinoris quod nu
dus gesserat perpetuum argumentum corporũ
ea sacra celebrantium nuditatem esse placuit:
Vtcunque se se res hũerit: in tempora tantum
usque C. Iulii huuiscemodi obseruationem per
uenisse constat. Ea enim sacra cum sedens Cę-
sar dictator spectaret: atque inter eos qui solen
nia celebrarent curreret M. Antonius is qui po
stea triumuir fuit: aiunt lauream corona3 cui
diadema annexum esset capiti Cęsaris impo-
nere conatum fuisse: quod cum Cęsar amoto
capite reiecisset: statuę ipsius cunctis fre-

mentibus imposuisse. De nomine uero luperca
lium non etiam satis conuenit: plerisque enim ĩ
ditum hoc nomen quod huius inuocatione lu-
pi a stabulis arceserentur uisum est: alii templũ
ipsum inquo hic deus colitur lupercal uocant.
Quocirca Virgilius et gelida inquit monstrat
subrupe lupercal. Eique loca a lupa Romuli nu
trice: quod eo in loco Romulum Remum que
paruulos educare reperta sit factum nomen lu
percalis putant. Nec desunt qui alyceo arcadię
monte. ubi pręcipue ea religio peruiguit eũ quẽ
nos lupum illi lycon euocant. lupercal ipsuz co
gnominatum esse arbitrentur. pręcipuam uero
huic deo dicatis que ei sacerdotibus ueneratio
nem ea ex parte tributam ferunt quod que mu
lieres ex suis uiris: uel concipere uel concep-
tos foetus edere nequirent ad lupercos confu-
giebant: quę ubi loris ex tergore hirci sectis cę-
se fuissent euestigio grauidę aut effoetę efficie-
bantur. hęc solemnia. xv. Calendas februarias
celebrari ut Ouidius fastorum libris refert mo
ris fuit.

De poticiis et pinariis herculis sacerdotibus

e Adem tempestate Euandro scilicet pala
tinū tenēte Herculē Geryōe interempto
per eadez loca mira specie boū armēta ab egis
se commemorant: ac cum prope thyberim flu-
uiuz qua prę se se armentum ferens traiecisset
loco herbido ubi reficeret boues ipseque itine-
re deffessus procubuisset. eundem. uino cibo
que grauatum sopor oppresisset. Cacus pastor
loci accola uiribus ferox captus pulchritudine
boum prędam auertere instituit. ac ne si eam
prędam agendo īspeluncam compulisset uesti-
gia ipsa eo quęrentem dominum ducerent. ad
uersos eximium quenque pulchritudine inspe-
luncam traxit. At uero hercules ad primaz au
roram somno excitus cum gregem perlustras-
set oculis partēque abesse numero sentiret per
git ad proximam speluncaz si forte eo uestigia
ferrent: qua ubi omnia foras uersa uidet nec in
partem aliam ferre: confusus atque incertus a
nimi ex infesto loco agere porro armentuz coe
pit. Inde cuz actę boues forte ut fit ad deside-
rium relictarum mugissent reddita inclusarum
exspelunca boum uox Hrculem conuertit. quē
cum uadentem ad speluncam Cacus ui prohi-

bere conatus esset: ictus clara fidem pastorum ne quicq̄ inuocans morte occubuit. Euander qui tunc temporis ea ex poloponneso profugus auctoritate magis q̄ ĩperio regebat loca uenerabilis uir miraculo litterarꝫ rei nouę iter rudes artiũ homines uenerabilior diuinitate credita matris Carmentę quam fatilo quam ante Sibyllę in italiaꝫ aduentuꝫ miratę gentes fuerant cõcursu pastorum trepidantium circa aduenã manifestę cędis rem excitus postquam facinus facinorisque causam audiuit: habitum formamqꝫ uiri aliquanto ampliorem augustioremqꝫ quam humanum intuens: rogitat qui uir esset: Vbi nomen patremque ac patriam audiuit: Ioue nate Hercules salue inquit. Te mihi mater ueridica interpres deum aucturum cęlestium numerum cecinit: tibique aram hic dicatum iri: quam opulentissima olim interris gens maximã uocet: tuoque ritu colat. Dextra hercules data accipere se omem impleturumque se fata ara condita ac dicate ait. Ibi dum primuꝫ boue eximia capta de grege sacrum potitiis ac pinariis: quę tum familię maximę inclytę ea tenebant loca

dedit:factum forte ita euenit: Vt potitii: ut ait Liuius: ad tempus pręsto esset hisq; extra appo nerentur. pinarii extis adesis ad cętera uenirēt dapem. Inde institutum mansit donec pinariū genus fuit ne extis eo solemnium uescerentur. Potitii ab Euandro edocti antistites per multas ętates huius sacris pręfuerunt: donec tradito seruis publicis solenni familię ministerio potiti orum ac pinariorum omne genus perit: Id enim Appius Claudius cū esset cēsor effecit hiscę fa milię infensus: ob idque ira deorum ut creditur luminibus orbatus est.

De sacerdotio fratrum arualium.

f Ratres aruales ut fruges ferrent arua ue teres concoluisse romanos memorię tra ditum est. huius uero religionis Romulū ipsum patrem urbis auctorem extisse reperio. Nam cū Acca laurētia nutrix Romuli corpore suo quę stum in uulgus faceret: eoq; pacto grandem pe cuniam constipasset: ex duobusq; liberis quos susceperat unum morte amisisset: Romulum īde mortui locum adoptionis iure substituisset: de

cedens tandem populum romanū instituit hę
redem: cuius tandem liberalitatis regięque affi
nitatis memor populus romanus mulieris nōm
īfactis rettulit liberos fratres aruales afferēdo:
et ab aruis appellauit ex quo tempore sacerdo
tium mansit fratrum arualium. hiq3 duodecim
numero fuisse dicuntur eiq3 sacerdotio insigne
tribuit albas infulas et spiceam coronam.

De auguribus

e Odem ferme tempore et disciplina & re
eligio augurandi ex etruscis penes quos
ea disciplina pręcipua ac longe peculiaris fuit
ad romanos commigrauit. Virum enim quem
piam cuius nomen uetustate obsoleuisse Naso
poeta ait: asyli ut reor alliciente inductione e-
xulē ex etruria romā uenisse perhibent: cui9
opera Romulum Remumq3 usos cū de īponē-
do urbi noīe una cōtēderēt opinione deducor.
Quāq̄ M. Cicero in his libris quos inscripsit de
diuinatione etiā ipsum romulum istam ipsā au
guralem disciplinā percaluisse asserit a Num

ma uero qui Romulo successit perpetuum sa-
cerdotii insigne constitutum est. De ritu uero
in augurandi si unum in casum plęraq; eduxe-
ro: eadem ad omnes cęteros facile referri pote
runt. Ea quidem quantum ex ueterum monu-
mentis collegi huiuscemodi fuit obseruatō. Au
gur in arcem siue in editum quendam locū ad
inaugurandum debebat sedere super lapidem
meridiem uersus: atque ad leuam sedens bacu
lū in manu recuruum quod lituū uocant tenet:
inde ubi prospectu in urbem agrumque capto
deos precatus regiones ab oriente ad occasum
determinat: dextras ad meridie; leuas ad sep
temtrionem partes esse dicit: signum quod cō-
tra oculi conspectum longissime ferunt animo
definit. tum lituo in leuam translato dextra
in caput eius qui in auguratur posita. ita prę-
catur Iupiter pater si fas hunc Numam pom-
piliu; cuius ego caput teneo regem romę esse:
uti nobis signa certa ac clara sint ītra eos fines
quos feci. tum peragit uerbis auspicia quę mit-
ti uelit: quibus missis Numa de tēplo ita. n. desi

gnatas lituo ętereas regiones uocanti declaratus rex descendit. Quam quidem declarandi seu in augurandi regis formulam ad cętera. quoque ut dixi trahi facile licet: Huic disciplinę peritia Accionaui auguris permultum fidei auctoritatisque accessit. Nam cum priscus Tarquinus aliqua pręter maiorum instituta in augurato mutare plęraque etiam de nouo condere pergeret negare Accionauus inclytus ea tempestate augur īauspicato ea fieri oportere. Quare ira regi mota ludens artem ut ferunt Agendum inquit diuine in augura fieri ne possit quod ego nunc mente concipio: cum ille in augurio rem expertus fieri posse dixisset: Atqui hoc animo agitaui inquit nouacula cotem discissurum. Cape ergo hoc et perage quod aues tuę fieri posse portendunt: Tum illum incontancter discidisse cotem ferunt: statuaque Accionaui capite uelato quo in loco res acta est incomitio in ipsis gradibus ad leuam positam fuisse: cotemque eandem cum illa ipsa nouacula in manibus posita: ut eius rei etiam apud posteros monumentum existeret. Augu-

riis ergo sacerdotioque augurum: ut ait Liuius etiam quę in libris de diuinatione Cicero tãtũ auctoritatis ueneratõis: ut nihil domi foris que postea nisi auspicato gerentur: & ad sapientię nobilitatisque primarios quousque id sacerdotium deferretur: & cum Tiberius Gracchus pater Tiberii. & C Gracchurum comitia consularia habuisset: dicerentque etrusci auguces rem in augurio experti uitio consules creatos esse. Gracchusque ut in eptos insanosque etruscos incesseret abiẽs in prouinciam senatui rescripsit ueridicos non autem insanos etruscos esse qui consulares presentes uitio a se creatos dicerent. Nam cum se collegisset meminissetq; se locum tabernaculo extra pomoerium pręter maiorum consuetudinẽ delegisse: quamobrẽ abdicare se consolatui cõpulsi sunt. Vt aũt ueneratio huic ordini auctoritasque ita & numerus ipse adeo creuit: ut collegiũ augurum coleret. Nã cũ ab initio tres tm̃ creari coepissent ex tribus scilicet tribubus rhãnẽsiũ Ticiensiũ & lucerum & obtinuisset cuꝫ mutaretur numer9 ĩpari

tamen numero creari: Vt cunque tandez id fieret quattuor numero preter maiorum consuetudinem creari coepti sunt. Tandem cuz plebs quorumlibet honorum partem suam in senatu & in foro nacta esset: per tribunos egit ut ad sacerdotia quoque uelut ad cętera cursus aperirentur. Id que post multa certamina uariasque seditiones obtinuit: ut ad quattuor scilicet patricios quinque ex plebe adiicerentur: factuzque hoc fuit. M. Valerio et. Q. apuleio consulibus.

Flamen dialis

De Flamine diali

f Aminem dialem primus Numa pompilius romę rex creauit cum antea reges pōtificum regumq; promiscue munera obirēt ut de priamo & Aenea apud Virgilium cernimus Rex etiam. Annius. Vt idem poeta ait rex idē hominum phoebique sacerdos fuit. Idque etiā & aminoribus tantum ut a. C. Cęsare Diuo augusto multisq; deīceps prīcipibus quos pōtifica tus maximi titulis insignitos uidem9 obseruatū ē Cęteꝝ Numa plures ī urbe Romulo q̄ sibi similes reges fore ratus: qui relicta religionis cura belloꝝ poti9 negociis destinerēt sacerdotes

Numa popilius

quos appellauit flamines qui rei diuinę iugiter adiecti essent multis deorum alligauit. flaminem unum Ioui: quem dialem uocant. Marti duos Quirino unum. dictus autem flamen dialis est: Vt uarro ait quod in latio capite uelato erat. et caput filo lane pręcinctum habebat a quo flamen appellabatur. Dialis autem a Dione quod est iuuans deus. Cęteri flamines eius cui pręsident numini decorantur titulis hūc dialem presertim insigni ueste curulique sella adornauit hic solus ut Varro ait albū habet galerum: uel eo quod maximus est: uel quod Ioui immolatio alba hostia fieri oporteat: plęraq; etiam huic pōtificio iure iure tributa sunt. A. Gelius ī commentariis noctium atticarum scriptum reliquit. Equo .n. uehi flaminem est religio Item iurare dialem fas nunq̄ est. ignem et flammam nisi ubi sacrum est efferri ius non est. Vinctum si ędes eius introierit solui necessarium est: et uincula per impluuium in tegulas subduci atq; inde foras mitti debent. nodum in apice neque incinctu: neque in alia parte Vllum habet. Si quis ad uerberādū ducatur si ad pedes ei9 sup

flamen di alis unde!

plex decubuerit eo die uerberari piaculum est Capillum dialis nisi qui liber homo est non detonset. capram et carnez incoctaz et hederam et fabam neque tangere diali mos est neque nominare. Propagines e uitibus altius prętentis non succidet. pedes lecti in quo cubat luto tenui circumlitos esse oportet et in eo lecto cubare aliquem fas non est. Vngues dialis et capillorum pręsagmina subter arborem ilicem terra operiuntur: neque ad eius lecti fulcruz capsam esse cum strue atque ferro fas est. dialis quotidie festalis est sine apice. Subdiuo autem esse licitum non est sub tecto utiliter etiaz a pontificibus constitutũ: farinam fermento imbutam attingere fas non est: neque tunicam intimam nisi in locis tectis exuisse: sub cęlo tanq̃ sub oculis Iouis nudus ne sit. in conuiuio eius haud quisq̃ nisi rex sacrificulus accubabit. matrimonium flaminis nisi morte dirimi non est fas: locum ubi bustuz sit nonq̃ ingreditur. Hos flamines cum ab initio cõsecrãtur captos duci a patribus uelut ab hostibus mos fuit. Totidez uero flaminibus quot deos colerẽt usos ueteres

M. Varro in his libris: quos inscripsit de origi ne linguę latine testis est: ut dialem Martialez quirinalem. Vulcanalem furnialem et falacruz et preterea q̃ plures. Quin ut nostrum inter sa cerdotum gradus non nihil interest: ut episco pum archiepiscopum. cardinalem patriarchaz et Metrapolitanum Ita apud illos flaminum: Protoflaminum et archiflaminum differentiá fuisse idonei testes sunt.

metropolitany

De uestalibus uirginibus

u Estalis originem cultus quemadmodum plęraq; omnia Numma Pompilius ĩtulit et si eius initia usque adeo uetera sunt: ut ex troianis ad albanos Aenea duce longe cómigra uerint: cuius rei meminit Virgilius his uersib9
Sic ait et manibus uittas uestamq; potentem.
ęternumq; adytis effert penetralibus ignem.
Deę huic restę: quaz terram esse eandemq; de orum matrem uolebant: perpetuo uigil ignis cō secrari solebat: eius obseruationi ac cultui plę reque uirgines e primoribus patrum ellecte prefici. Quarum neglígentia si forte sanctus ignis extinctus esset flagris a Pōtifice maximo cędi uidebantur. ut a. P. licinio crasso Pōtifice

maximo in eam quę negligentius ignem custo-
dierat Valerius scriptum reliquit. Incesti uero
crimine damnatam uiuaꝫ subfodi institutū est:
Virginē Vestalē ut Labeo Antistius scripsit mi
norē quā sex annis maiorē quaꝫ annis decē na
tā negauerūt: capi fas est. Itē quę nō patrima et
matrīa et quę lingua debili sensuqꝫ auriū dimi-
nuta esset: alia neqꝫ corporis labe īsignita sit.
Itē cuius parētes alter amboue seruitutē serui-
uerit: aut īnegotiis sordidis ṽsant: Eamue cui9
soror ad id sacerdotiū lecta sit excusationē me
reri aiunt. Itē cui9 pater flamen uel augur aut
qui decemuir sacris faciundis: aut qui septēuir
epulonum aut alius est. Sponsę quoqꝫ pontificis
et regis sacrornm filię uacatio a sacerdotio isto
tribui solet: neqꝫ eius legendā filiā qui domicili
um in italia nō haberet constitutuꝫ est: Vt Ca-
pito athenis reliquit scriptum et excusandam
eius qui liberos tres haberet. Iteꝫ edicto pręto
ris uirginē uestalem dialemue iurare non cogi
sępe rescriptū est. Verba prętoris hęc sunt. Vir
ginem uestalem et flamineādialeꝫ ait pręτor in
omni mea iuris dictione iurare non cogā. De e
ligenda aūt uirgine uestali hęc obseruata sunt
Lege papia cautum est: ut arbitratu pontificis

maximi uiginti e populo uirgines legerentur: sortitioq3 ex hoc numero fieret incontione. Cę terę inquit ea lex uetustate ut plęreque alię exo leuit. satisq3 ei lectõni fieri coeptũ est: siquis ho nesto loco natus Pontificẽ maximum adeat of feratq3 ei ad sacerdotium filiam cuius dũtaxat saluis regionis obseruatõnibus ratio hẽri possit Gratiá enim papię legis per senatum fieri aiunt hanc uirginem a põtifice maxĩo capi uelut ab hostibus moris fuit. Verba aũt quibus tũc põti fex utitur hęc sunt. Sacerdotez uestalẽ sacra fa cere quę iuxi pro. P.R. Quiritibusq3 uti opti ma lege fuit ita te Amata capio. Amatę enim nomine appellari omnes consueuerũt. Quot ea quę prĩa capta est a Nũma rege fuisse hoc noĩe perhibeatur: simulatq3 igitur capta atque ĩarce Vestę deducta est illico sine emancipatione ac capitis diminutiõe exit patriá potestatẽ et ius te stamẽti faciũdi adipiscitur. Incõmẽtariis aũt la beoĩs quos supra duodecĩz tabulas cõposuit ita scriptum reperitur. Virgo uestalis neque hęres est cuiq̃ intestato: neque intestate quisq̃. sed bo na eius tum redigi in publicum aiunt.

De saliis Marti dicatis

i Nter cętera sacrorum instituta genera a

Numa rege: a posteris etiã ĩ honore habita id qd haud in minoribus fuit: quod Marti scilicet Gradiuo uouit: duodecĩ enĩ ad hęc uiros legit quos a soléni saltu. quo ĩ sacris utebãt salios appellauit. his alios. xii. Tullus hostili9 mox adiecit cũ romanis ĩ aciẽ cõtra fidenates eductis. albani a romãis pspeciẽ pditõis duce Metio defecer. Datũ aũt his supra tunichã ĩsigne aheneũ pectori tegmen cęlestiaq3 arma quę uocãtur ãcyla portare: ac p urbẽ canẽtes carīa cũ tripudiis solẽniq3 saltu ĩcedere. Institutũq3 ut ĩ fine õniũ carminũ suoꝝ Mamuriũ appellarẽt. Hunc Mamuriũ ĩclytũ ea tẽpestate fabrũ fuisse & cũ ancyle cęlo lapsũ est Numa Pompilio quiritibusq3 reĩ diuinã agẽtibꝰ: huic Mãurio negotiũ datũ complura huius similia ancylia effingendi tradunt quod quidem opus cũ ille exquisitissima arte absoluisset: optionẽ utrũ a se uellet postulari artifici Numã obtulisse quod ex eo peteret nã exhibituꝝ uero. artificẽ nõ pecuniã sed gloriã pmercede petiisse quod ei9 nomen a saliis ĩ fineĩ quoꝝlibet carminũ recitaretur. Idq3 p multa tpra in sacris & comitiis: ut ait liuius obseruatũ ẽ. Eo aũt hui9 ordinis sacerdotũ numerũ creuisse: ut ad collegiũ & collegii sacerdotuĩ

magistratum redactum fuerit.

De collegio pontificum & põtifice maximo

p Ontifices ut pleraque alia sacerdotia ab ipso Nũa ortos apđ liuiuȝ satis cõstat eis dẽ diu preterq̃ apatribꝫ creari nõ licuit. Fuerũt aũt abiĩtio hi numeꝝ quatuor. Postq̃ uero Maximoꝝ quoꝝcũqꝫ hoĩuȝ ptẽ plebs tribunitiis rogatiõibus obtinuit: ad sacerdotia quoque sacro scãsqꝫ põates patere sibi aditũ uoluit. Quatuor ergo alios creari ex plebe põtifices placuit. M. Valerio. et. Q. Apuleio cõsulib9 oĩb9 un9 pfectus fuerat a Numa Põpilio. isqꝫ põtifex maxim9 appellabat. Hic habet ex se sacra oĩa ex scripta ex ignataqꝫ: qbus hostiis quibus dieb9 ad que tẽpla sacra fieri deberẽt eiusmodiqꝫ diuinis ĩ rebus unde erogãde pecunie sumpt9 fieri debeat cure põtifici est. Ceteraqꝫ oĩa sacra publica priuataqꝫ sacris põtificis subiecta sunt. Cum uero de religiõe de sacris dissensio ẽ popul9 illuȝ cõsulere pgit putile illud fore rat9 ẽ Põpilius ei9 sacerdotii auctor ne ius diuinuȝ negligẽdo pri os rit9 pegrinosqꝫ asciscẽdo turbaret. Nec celestes mõ ceremoĩas ducere: sed iusta quoque funebria placãdo que manes eiusdẽ põtificis erat Apud euȝ quoqꝫ tabula esse dicit ĩ qua solis &

lunę defectus quotiēs lumini caligo fit. & āni mē
siumq; & fastorꝝ ratio pspicit. Pōtifex ut Varro
ait. Q. Mutius Scęuola a posse & facere appel
latū esse dicere solebat: sed ea denoīatio a. M.
uarrōe haud satis ꝓbari uidet. Nā & a pōte & a
facio poti9 appellatos putat: eo qd̄ abhis primū
pōs sublici9 fcūs ac sępe restitut9 esse phibeat

De foecialis sacerdotio

f Oecialis sacerdotii nusq̄ apud rōanos ue
tustiorē usū fuisse q̄ Tullo hostilio romę
regnāte reperi: quē tñ ut Hostilio creatū nō af
firmauerī: Ita ne quidem negauerim a Numa
pompilio omniū religiosissimo rege creari potu
isse utcūq; id tandē fuerit de noīe priusq̄ de.
M. Valerio foeciali regnāte Tullo hostilio apd̄
liuiū mētio est. foecialis uero partes in eo v̄sa
bātur maxīę: ut fidei publicę inter populos prę-
esset: neq; iustū aliud bellū fore censebatur: ni
si id p foecialē fuisset indictū. cū uero pugnare
desitū est. foedere fides pacis cōstituebat: quę
foedera aliqñ fidera appellata ab Ennio: quod
fidei faciūdę causa introducta sunt. M. Varro
testis ē: foecialēq; ipsū a fide & faciendo dictū
esse idē existimat. Forma uero feriēdi per foe
cialē foederis huiuscemodi ē: qua nulla ut liuio

placet uetustior esse memoratur. Foecialis iq̄d regem Tullum ita rogauit. Iubes ne me rex cū patre patrato populi albani foedus ferire? Iubē te rege Gramina inquit te rex posco. rex ait pura tollito: foecialis graminis herbā purā attulit: postea regē ita rogat. Rex facis ne tu me regiū nuntiū. P. romani Quiritu3? Rex respōdet: q̄d sine fraude mea Quiritūue fiat facio. Fit ergo tunc foedus: multisq3 id ūbis peragit legibus ī de recitatis. Audi inquit Iupiter. Audi pater patrate populi albani: audi popule albane: audi ut illa palam prima postremaue ex illis tabulis ceraue recitata sunt sine dolo malo: utiq3 ea hodie rectissime ītellecta sūt: illis legibꝰ populi romani prior nō deficiet: si defecerit publco cōsilio: dolo malo: tu illo die Iupiter ita. P. R. ferito ut ego hūc porcū hodie feriā. Tātoq3 magis ferito: q̄to magis potes solesq3. Id ubi dixit porcū saxo silice percutit. Eode3 modo ꝑs altera ꝑ suos sacerdotes suūq3 dictatorē pagit. Cum aūt bellū pfoeciales īdicūt hoc more utūtur Foeciales hastā ferratā preustā aut sāguineā ad fines eoꝝ q̄bus bellū īdicit defert. nec minus puberibus tribus presentibus hec adiecit. Quod populi priscoꝝ latinoru3 hoīesue prisci latini ad uer

ſum populuȝ.R.qrituȝ fecerunt:deliquerūtq;
populi.R.bellum cuȝ latinis priſcis fieret ab eā
rē ego.Po.q;.ro.populis priſcoꝝ latinoꝝ hoībꝫ
q; latinis bellū īdico facioq;. Id ubi dixit haſtā
īfines eoꝝ emittit:ex quo bellū eſſe intelligitur

De patris patratis ſacerdotio

p Atriſpatrati ſacerdotiuȝ &ſi apō liuiuȝ a
foeciali haud differre uidetur aliqñ etiaȝ
lōge abfuiſſe apparet:tñ& nomen iſtius illiusq;
atq; offitiuȝ nō nihil intereſſe uideātur utiq; de
utroq; ſeorſum dicere uiſuȝ ē:ut cunq; eſſet his
deſcriptis nō certe offiria īmutauerim ſed ptes
plures duntaxat aſcripſeriȝ.patriſpatrati uſus e
adē tpre quo foecialis apd romāos ꝓdit:nā & ī
feriēdis a foeciali foederibus patriſpatrati opa
auctoritaſq; exigebat̃.Ad patrāduȝ enim ideſt
ſanciēduȝ iuramētuȝ:Vbi de foederibus cōue-
rat admitti cōſueuere creauit aūt.M.Valeriuſ
primus foecialis.Sp. fuſiuȝ primum patrēpatra
tum eo bello quod Tullus Hoſtilius cuȝ priſcis
latinis geſſit.Verbēna cap̄ capilloſq; cingēs:ali
as prȩterea ptes:ablata ſcilicet ab hoſtibus re-
petēdi patripatrato dedit.Ancus Martius eum
morem ab antiquiſſima.eqculoꝝ gente repetēs
eius rei formula ātiquiſſima eſt huiuſcemodi le

gatus ideq; paterpatratus ubi ab fines eorum ueñit unde res repetunt capite uelato.filo aũt lanę uel lamen est: Audi Iupiter inquit Audite fines cui uscunq; sint gẽtis. Numina audiant fas:ego sum publicus nuntius populi romani iuste pieq; loca tus uenio. uerbis meis fides sit peragit deinde postulata. Inde Iouem testem facit. Si ego iniu ste impieq; illos homines illas res dedere popu lo.R. mihiq; exposco tum tu patrię compotem nonq̃ sinas esse: hęc cum fines hęc quicunq; ei primus uir obuius fuerit:hęc portã ĩgrediẽs:hęc forum ingressus:si nõ deduntur quę exposcit die bus tribus & triginta tot.n.solennes sunt per ac tis ita bellũ indicit Audi Iupiter&tu Iuno Qui rine: diiq; omnes cęlestes:uosq; terrestres uos q; inferni audite: ego uos testor. Populum illum quicunque est:nominat:iniustum esse: neq; ius persoluere:sed istis rebus ĩpatria maiores natu consulemus quo pacto ius nostrum adipiscamur cum his nuntiis ad consulendum romam uenit confestim rex dictator: consul siue quiuis alius senatum habuerit ex his ferme patres consulit uerbis quarum rerum litium causarum condu xit paterpatratus.P.R. quiritum patripatra to priscorum latinorum hominibus uel priscis

latinis: quas res nec dederunt nec fecerunt nec soluerunt quas res dari fieri solui oportuit: Dic inquit & quem primum sententiam rogat quid censes? Tum ille puro pioq; duello quęrendas censeo. Itaque consentó consiscoque. Inde alii ordine rogantur quandoque pars maior eorum qui aderant in eandem sententiam ibant. Bellū erat consensu fieri solitū Vt foecialis iactu hastę ut dictum est bellum indicere.

De rege sacrorum

r Ex sacrorum qui idem sacrificulus dicit creari coept9 Iunio Bruto & M. Valerio primis consulibus. Eius creādi occasionē dedit quod cuȝ nuper exactis regibus plęraq; sacra a solis regibus obiri consueta reguȝ exactione uacare uidentur: idq; moleste admodum populus ferret: ut pote quod cultui diuino regum exactione derogatū uideret: sacerdotē creari placuit quem quominus auctoritatis eidē in esset regio nomine decorauit sacrorum regem appellātes: subiecerunt tamen pontifici maximo ne si nullius fuisset dictioni suppositus: iaȝ exacti reges reducti rege esse uiderentur: uel crederētur Quę uero huic partes iniunctę sacerdotio essent nūc temporis minime reperiuntur.

14

De gallis matri deum dicatis

g Allos quidem Berecyntię siue illā matrē deorū dicere mauis dedicauit āti qtas: eāq; religionē ut plerasq; alias e phrygia romā tra duxit: exeo qdē tpre quo huiuscemōi carmē ex libris sibyllinis relatū ē. Mater abest: Matrē iubeo romanę reqras. Cū uenerit casta ē accipiēda manu. hoc respōsū cū diu torqueret patres quę enī mater esset: aut ūde petēda nō satis reperire poterāt physici. Apollōis oraculū cōsultū misere. Missi huiusmōi respōsa retulerūt. diuū Apollo inqt matrē accersite: quā: ideoq; quidē iugo repietis. Misi ergo ī asiā legati datū negotiū ut pquisitum ac tādē compertū simulacrū romam ducerent. Sed cum Attalus rex asię cōpti a legatis simulacri traiectionem negaret romanis frustra iam abire parātibus: uocem eisdē & creditū esse deę auditam ferunt. Ipsa inquit peti uolui romamq;: qd deorū omnium dignum domicilium est deduci: quo miraculo exterritus Attalus romanis illico simulacri translationem concessit Mari ergo transuecta romā ut traditum est cū tyberi nauis simulacro honusta uectaretur oī genere hoīum ex urbe pdeunte cū carminibus sacrisque nauiū sicco lictore adhę

sisse ferunt: & cũ oĩs multitudo funib9 iniectis summo conatu adniteref: nulla demũ ui auel lere hẽrẽtẽ ualuit. Erat autẽ inturba matronaꝝ Claudia Quĩta uirgo uestalis prẽstantissimẽ for mẽ: cui9 exquisito habitu multisq3 pleno illece/bris uiolatẽ ei9 uirginitatis publica suspicio cir cunferebatur. Procubuit ergo puella ad pedes simulacri orans obtestansq3 deam sic inquit. Lẽ sẽ uirginitatis me ream criminantur: tuum dea testimonium uti rem iudices quẽso: ut si tuo dã nata testimonio dea fuerim admissam mortem luam. Sin hac labe puraũ argueris tuũ tu castis sima castas man9 prosequere obscero. Vbi hẽc dixit reste qua ligata erat nauis manu arepta nauis puellẽ admodum paꝝ conãtis tractum fa cile, prosecuta est, hoc pacto in urbem deductã Scipio Nassita solus dignus cuius manibus tan geretur reciperetur que simulacꝝ iudicatus ẽ. Datum ergo Scipioni negotium, ut templũ deẽ magnifice strueret: eius cultui sacerdotes dedi caret: quos more deẽ uetusto spadones esse o/porteat nõ alio pacto ad id sacerdotiũ legãdos cui9 q deũ ĩstituti. hoc ĩcause fuisse cõmemorãt Dilexisse Cybelem pueꝝ q̃dam phrygiũ: dilec toq3 hãc cõditionem adiecisse ne cui castitate

polluta adniteretur. puerum tamen nympham Saga-
ridem deperisse: & cum apud eam sub arbore ei
nymphe dicata una quiesceret: nactam dormien-
tes deam arborem cum ipsa nympha trucida-
uisse. Adolescentem metu exanimatum inuici-
num montem cui dindyma nomen est confugis-
se: doloreque amentem: pudoreque admissi fa-
cinoris membrum quo deliquerat abscidisse.
hac ratione facti dea memor per eiusmodi ho-
mines perpetuo sibi ministrari uoluit. Gallorum
uero nomen a flumine phrygie uetusto: quod
templo huius dee uicinum est tractum ferunt:
cuius ut ferunt fluuialis unde ea uis est: ut po-
tans insanire compellantur.

De duumuiris sacrorum

d Vumuiri sacrorum quantum monumenta
ueterum legens consequi ualui sacris li-
bris legendis carminibus que sibylle fatisque po
puli interpretandis preerant ut Apollinis sacri.
aliarumque cerimoniarum antistites erant &
quotiens prodigia aliqua magnos aliquos rerum
euentus auspicantia emersissent: lecti sterniis
ad puluinaria deorum factis uti illorum mi-
nas aueruncarent: suppliciis sacris que pla-
clabant. Eorum etiam ritu prospere gestis

gestis rebus supplicationes decernebantur. hui
us sacerdotii nullam antea mentionem repperi
quam quo tempore ędes Castori per filium Po
stumii secundi dictatoris qui tunc duumuir de-
dicatus est: latino eniꝫ bello pater ipse dictator
uouerat: Cęteꝝ cuꝫ multo tempore duo abhoc
ipsum sacerdotium uiri creati essent: ac plebs
de suo quoque corpore creare consules cęteros
qꝫ magistratus pergeret: neque ad id ipsuꝫ satis
uirium esset: obtinuit tandē ut qui duumuiri in
eam dieꝫ creati fuissent: decemuiri crearentur
quinquę ex patribus totidem ex plebe ellectis:
quare ex duumuiris decemuiri appellari coep-
ti sunt.

De septemuiris epulonum

S Eptemuiratum epulonuꝫ q̄q̄ ut cōiectari
potest genus esse sacerdotii pręsumatˀ: ꝓ
pter ea quod cum de uocatione uestalis sacer-
dotii agitur filię auguris decemuiri sacroꝝ fla
minis septemuiri epulonum ab hoc sacerdotio
excusationē merentur: Inter sacerdotia hoc ip
sum subiungitur: ut cunqꝫ id fuerit quoniam ni
hil quicq̄ de hac re mediocris etiam fidei auc
toritatisque repperi: quod huic ordini officium
cōmissum esset: ausus asserere non fui. Plinius

tamen cum esset rationẽ habiturus cum quasi pp futuros astantes timeret dixit stabat medio consularis: modo septemuir epulonũ. Sunt ad huc romę in pyramide quadrato incisa hęc uerba. Opus absolutum diebus. cxxx. & testamento. c. cornelię. TR. Pl. septemuir epulonum.

De magistratibus religioni nõ spectatibus

Sed quoniam nunc de reliquis magistratibus qui ad religionẽ non pertinent tractare intendimus. aliiq; omnium magistratuum maiores alii uero minores sunt: qui maiores: que minores essent paucis animaduertẽdũ est. Nam A. Gelius plęraque hac ĩ re ex. M. Messalę auguriis libris dicta reliquit: cuius uerba hęc sunt. patritiorũ auspicia in duas potestates diuisa sunt. Maxima sunt prętorum censorum cõsulum: neque tamen eorũ omnium inter se eadẽ aut eiusdem potestatis sunt: ideo qd collegę non sunt censores consulũ aut pręto℞: prętores collegę cõsulũ sunt: Ideo neq; prętores aut consules cẽsoribꝰ neq; cõsulibꝰ cẽsores: aut prętoribus turbãt aut retinẽt auspicia. At censores ĩter se: rursus prętores cõsulesque inter se & uitant & obtinent auspicia. pręetor & si collega consulis est neque pręetorẽ neque cõsulẽ iure rogare

potest:ut quidem nos a superioribus accepim9:
autem ante hęc tempora obseruatum est: & in
commentario.xiiii.c.Tudicani patet:quia im-
piuꝫ minus prętor maius habet consul: & ami-
nore impio minor amaiore autem maior colle
ga rogare iure non potest.Nos his temporibus
prętores prętore creante ueteruꝫ auctoritatem
sumus secuti:neq3 iis auspiciis incomitio fuim9
Censores ęque nõ eodẽ rogantur auspicio quo
atque consules & prętores. Reliquorum uero
magistratuuꝫ minora sunt auspicia:idest illi ma
iores hi minores magistratus appellantur Ma-
iores centuriatus inqt comitiis: minores curia
tim ac tribuniꝫ fiũt.Ex omnibus his Messalę ṽ
bis inquit manifestum est:qui sint minores.Ma
gistratus: & quamobreꝫ minores appellantur:
sed & collegaꝫ esse & prętorem consuli decet:
quod eodem auspicio creantur.Maiora autem
auspicia dicuntur habere:quia eorum auspicia
magis rata sunt q̃ aliorum. consul ab omnibus
magistratibus & contionem. & comitiatum a-
uocare potest:Prętor & contionem & comitia
usq3 quaq3 auocare põt:nisi aconsule. Minores
magistrat9 nusq̃ neq3 comitiatuꝫ neq3 cõtionẽ
auocare possunt.Ea re qui eoruꝫ primus uocat

ad comitiatum: is recte agit: qm̄ bifariam cum populo agi non poteſt: nec auocare alius alii poteſt ſi contionem habere uelit: uti ne cum populo agant. q̄uis multi magiſtratus ſimul contionem habere poſſint. Ex his uerbis Meſſalę manifeſtum eſt aliud eſſe cum populo agere aliud contionem habere: nam cum populo agere eſt rogare quid populum & quod ſuffragiis ſuis iubeat aut uetet: contionem autē habere uerba facere ad populum ſine ulla rogatione.

De ſenatoribus

ſ Enatorum originem a Romulo inſtitutā eſſe nemo ābigit: quippe qui urbis parenſ & conditor cum iam nouam ciuitatem uiribus & robore iuuenum affatim a ſe munitā cerneret: haud minoris momenti fore ratus ſi eandē conſilii ope fulſiſſet: ex primoribus patrum qui tū aderāt ciuibus centum numero elegit. quos ob honorem patres: ob ętatem ſenatores appellauit. ut apud lacedęmonios ſenes appellari eos qui ſummum quendam magiſtratum gerant Cicero ait: Qui uero ex his prioris centum patribus geniti ſunt. pr̄itii nūcupati ſunt. Hunc ordinē mox Tullus hoſtilius expleuit alba a ſe diruta albaniſq; ī urbē īductis. Tū Tullios Seruilios.

Quintios Gegamos clodios in ſenatores acce-
pit. Exactis autem Brutus regibus cõſul exhau
ſtum bonis uiris ſenatum intuẽs: primores eque
ſtris ordinis aſcribi in ſenatores operam dedit:
illosq; cõſcriptos patres appellauit: exquo tem-
pore patrum conſcriptorum appellatio locum
habere inſtituit. penes hos quidem ſenatores
adeo ſemper totius rei. P. ſummam innixa eſt:
ut ne reges quidem conſules aut dictatores: aut
alius quiſpiam magiſtratus inconſulto ſenatu
quippiam molliretur: adeo ut cum Tarquinus
ſuperbus pleraq; preter ſenatus auctoritatẽ de
cerneret: tunc demum amiſſo regio nomine ty
rannus appellaretur. Senatores uero triplicis or
dinis fuiſſe repperi: alii enim patritii alii pedari
nonulli uero conſcripti appellabantur. Patritii
ſunt hi maxime qui centum illis patribus a Ro
mulo lectis geniti ſunt. Conſcripti uero ſenato-
res hi qui regum conſulum cenſorumue decre-
to in ſenatum lecti ſunt. Pedarios autem ſenato
res uariis rationibus appellatos ĩuenio. Alii. n.
quod hi non haberent ſententię dictionem inſe
natu: ſed ĩ aliorum ſententias pedibus irent dic
tos pedarios putant. Alii quod eſſent plerique
qui magiſtratus curules adepti ſella curuli in ſe

Senatores uero triplicis ordinis fuiſſe repperi.

Patritii. Conſcripti. Pedarii.

natum ueherentur. Qui uero pedibꝯ iter face
rēt pedari noīabāt. M. aūt Varro eqtes quosdā
esse ait: quibus amplioribus magistratibus fun
ctis nōdum tñ acēsoribꝯ ī senatores lectis nō es
se ius dicēdę īsenatu sentētię cum tñ insenatum
uenire liceret: sed quas sententias principes di
xerāt in eas descendebant. De ordine uero ac
ratione cōsulendi. senatus: quę usquaꝫ repperi:
ea potissimum adiiciam. Aliqñ enim primo ro-
gari mos fuit: qui princeps insenatu acensoribꝯ
positus fuerat: nonnunquam uero ut hi prius ro
garentur: qui consules designati essent institu-
tum est: Cicero autem in eo libro quem inscrip
sit Catonem maiorem de senectute Tantum a
liqñ senectuti honoris tributum scribit quod
ut quisque natu grandior esset: ita prior in sena
tu sententiam rogaretur usu tandem introduc
tum esse dicitur: ut quem consul ipse rogasset:
is prior ex sententia uerba faceret. Alium ta-
men quam consularem uirum rogari fas fuisse
negant: Ex qua sane consuetudine. C. Iulius cę
sar in eo consulatu quem gessit cum. M. Bibulo
tris duntaxat uiros extra ordinem rogasse dici
tur. M. Crassum. CN. pompeium. &. M. Cato
nem. Post. M. Crassum. CN. pompeium ubi fili

De ordine no ac ratiōe ꝯsulē di senatus

De more aũt habendi senatus.

am in matrimonio sibi collocauit rogare primũ coepit. Cum uero. M. catonem rogaret: atque is de quo consulebatur de re. P. nimis forte diceret: longioreq3 ꝓinde oratione uteretur: qua omne fere tempus qđ ẽ habẽdo senatui tereret Cęsar iuatorem uocauit: Mq3 catonem quoniaȝ finem non faceret pręhendi loquentem & ĩ carcerem trudi iussit Catonem cum trahi imperio pararet senatus cõsurrexit & ad carcerem prosequebatur: cuius rei quasi inuidia motus cęsar destitit: atq3 emitti iussit De more aũt habendi senatus. M. Varro rogatu pompeii librũ edidit cum ille primum cõsul cũ. M. Crasso fuisset designatus: creditur quia foris militięq3 ad eam ętatem occupatus: uelle ciuilis consuetudinis cui9 erat expers fieri peritior: Sed eũ librum in ipsa Varronis ętate periisse. idem ipse in epistola ad Opinianicum scribit: qua in epistola multa scribere Varronem id generis. A. Gelius incomentariis noctium atticaꝝ refert. Primũq3 ibi scriptum fuisse per quas personas senatum haberi liceret. Nominat dictatorẽ cõsules prętores Tri. Pl. inter regem prefectũ urbi neq3 ullis aliis ius fuisse: senatum frequentem fieri iubere asserit. Addit deinde extraordinario iure tribunos mi

litares qui ꝓ consulibus essent. Itē decēuiros q̄
bus tamen imperium consulare esset. Item tri
umuiros rei .pu. constituendę causa creatos: ius
consulendi senatum habuisse. De prętecto autē
urbi latinoꝝ utrum senatum habere liceret nō
satis cōuenire ait: qui licere negauit quod ne il
le quidem senator sit per inde ius dicendę inse
natu sententię nō habeat in rationem adducūt
eaq; ętate quę non dum senatoria sit creari. M.
aūt Varro & Acteius capito ius esse ꝓfecto hu
ius senatus habendi aiunt: quādoquidē & trib.
ple. q̄qui nō essent sonatores ante Accinium ple
biscitū ius senatus habendi esset Scripserat eti
am de intercessionibus illis: uidelicet ius īterdi
cendi fuisse: qui uel ea potāte uel maiore fuissēt
iis qui senatus: consultum aut plebiscitum: uel
aliud decretum rogarent De loco habendi se-
natus: aut senatus consulti rogandi nisi in locis
per augures constitutis quę templa appellabāt
haberi rogariue potuisse negabat. Vnde & cu-
riā hostiliam pompeiā & Iuliā cum profana es
sent templa per augures cōstituta sunt. De tp̄re
uero habendi senatus ita ut dixerit. Ante exor
tum inquit solem: aut post eius occasū senatus
consultum irritū esse. Opus & censoꝝ fuisse p

De ętate aũt ſenatoria.

quos & quo tempore factum ſeu conſul eſſet animaduertere. De ętate autem ſenatoria etiam adoleſcentibus ſenatorũ ſenatum ingredi licuiſſe ueterum monumenta legntibus apparet. Quominus uero tandem ĩſenatum illi ętati uenire liceret papirii prętextati factum in cauſa fuit: ut Valerius Maximus ſcriptum reliquit. Tunc igitur cõſtitutum ne cui paucioribus uiginti: & quinq3 annis nato ſenatum ingredi liceret: ut apud Plutarchum ĩ uita Magni pompei. Item apud ius ciuile romanorum quo nos etiaꝫ hoc tempore utimur facile cõſpicari licet. Qui uero ſenatum habiturus eſſet auſpicari primo atq3 immolare hoſtiam debere idem Varro cẽſebat. Docuit etiam de diuinis rebus priuſq̃ de humanis adſenatum eſſe referendum. Item ſenatus conſultũ duobus modis fieri: aut ꝑdiſceſſionem ſi conſentiretur: aut ſi res dubia eſſet ꝑ ſingulorum ſententiam. De pignore quoque capiẽdo: de multa irrogãda ſenatori: qui pro tempore inſenatuꝫ ueniret debuit non interfuerit. Quantum uero ad ſenatorum familiam pertinet: ſenatoriarum perſonaruꝫ appellatione etiã uxores contineri decretum eſt. Adoptiuos aũt filios & ſi antequam patres ĩ ſenatum ducti eſ-

sent se se in adoptionem dedissent: senatores esse placuit: Siqs aūt ex patritiorum ordine plebeio homini se in adoptionem dediderit patritium tamen manere cautum est quaꝫ legem ea tempestate nullam fuisse arbitror: cum. P. Clodius uir patritius quo tpre tribunitia potestate fungeretur: qua ad uersus Ciceronem factione uteretur plebeio homini sed adoptandum prębuit contra senatorum filię: nisi quę senatoriis hominibꝰ nuptui traditę essent clarissimaꝝ foeminarum noīe nō cōtinerētur Senatores uero filium a patre emācipatum: & si filii nomen iure ciuili amittit senatoriā tn̄ retinere dignitatem creditur. Postumi aūt q̄uis post patris mortem nascūtur senatorii tamen homines appellabāt: Eum uero q postq̄ pater senatu motus est concipitur & nascitur nō esse senatoris filium proculus & pegasus opinabantur. siquis uero ante cōceptus fuerit: q̄ eius pater senatu moueretur: non nocebit filio casus patris quominus senatoris filius esse censeatur: sed si pater anteq̄ concipet filiū senatoriam dignitatem amisserit ac deīde decesserit filii auteꝫ inaui senatoris potestatem reciderent: & si nō quasi senatore patre nati uideantur senatorii tamen esse censebātur Postumi.

Mulieres aūt senatoribꝫ primo deīde īferioris fortis hoībus īmatrimonio collocatę clarissima ruꝫ foeminaꝝ ordinis nō sunt. Itaqꝫ impetrare plęraqꝫ a principibus solent: ut nuptę iteꝝ inferioribus uiris senatoria nihilominus maneāt dignitate. Vt dicitur diuuꝫ. Aug. Iulię Manię consobrinę suę indulsisse: senarores uero senatorio ordine ammotos q̄uis capite nō minuūtur & ciuitatem retineant iudicare tamen ac testimonium dicere prohibet lex Iulia repetundarum.

De Tribunis celerum equitum

t Ribunos celeꝝ equitū Primus Romulus creasse fertur: cum tres equitum centurias: quarum opera in omni rei. pu. discrimine uteretur ascripsit. Eas cēturias Taciensiū & lucerū appellauit. Rannēsiuꝫ a Romulo. Taciēsiuꝫ a Tacio. Luceꝝ uero denominatio ut Liuio placet incerta est Quos autem ternos his prefecit uiros quos ex tribus delegit tribulus tribunos nominauit. Fuisse autem numero tercentos ait equites: eo quod singulis curiis quę triginta erāt decem ascriuerit. Quod uero celeriter ac currere eos uoluit: si quando illoꝝ opera res. P. indigeret appellari celeres uoluit. Sunt etiam qui a Celere quodaꝫ qui prim9 his ordinibus a Ro

mulo prefectus fuerit Remi interfectore hoc nomen inditum esse opinentur: ut Ouidius in libro fastorum significare intelligitur.

De Questoribus

q Vestoribus creãdis origo uetustissima e & ãte oẽs poene magistrat9 istituti sũt Gratianus aũt in eo libro quez depotestatibus scripsit ipsũz etiaz Romulum & Numam duos habuisse questores: quos non sua uoce sed populi suffragio creatos scriptũ reliqt. Ceterꝝ ut romulũ questores habuisse nõ usq3 quaq3 notũ ẽ: Ita Tullum hostilium regez questores habuisse cõstare inquit. Quod uero publice querende pecunie prepositi essent appellatos questores aiũt Questoꝝ uero partim erarii & urbane pecunie curam agere: prouincias partim exigendis uictualibus sortiri plerique ut ille gratianus dixit epistolis insenatu legendis occupari: hique nũcupari candidati principes. Non nunq̃ autẽ maleficia conquirere questoribus negotio traditũz est: exquorum exercendis questionibus questores dictos fuisse .M. Varro opinari uidetur. Questores ut fere omnes reliquos Magistratus tam plebeios quam patritios promiscue creari obtinuit: que potestas quoniam minoribus

ascribitur neque pręhensionem neque uocatio-
nem habet: & quemadmodum priuati in ius ad
prętorem uocari solent: eadem gerendorum ho
norum dicendęque in senatu sententię initium
fuisse perhibetur: etiam quia decapite ciuis ro
mani iniussu populi non erat lege permissum cō
sulibus dicere. Propterea quęstores constitue
bantur a populo. qui in capitalibus pręessent re
bus: hi appellabantur quęstores parricidii:
Quorum & meminit lex duodecim tabularum.

De integra potestate

r Omulo ergo humanis iam rebus subduc
to fluctuantibusque patrum animis quo-
pacto rem publicam procurarent: quem inde ī-
mortui regis locum suffecturi aut quo tandem
pacto essent: ne noua multitudo sine rege ac du
ce passim uagaretur: ac uicinorum tandem sa
tis irritatis animis urbem rectore uacuam uis a
liqua externa adoriretur: difficultati rerum cō
sulere rati centum patres excedere: de curiis
singulos ex singulis legunt: qui summę rerum
pręessent. Ex his unum qui cum insignibus im-
perii & fascibus esset decernunt: quinque dierū
spatio finiretur imperium: eoque pacto uicissim ī

ter se sortiebantur: dum orbe exacto annus cir cum ageretur. Sed huius imperii cum iam per- tesum uideretur: ac plebs pro uno rege centum sortitam esse quereretur: audirentque ea moue ri patres: quod uel imperiũ posciturí esse uide- bantur per speciem beneficii ultro offerentes rati summam potestatem populo permittunt: statuunt ue ne plus. iuris ac potestatis futuro re gi permitterent: quam apud se se retinerent: si- mul decernunt quem populus ipse regem iussis set: ita demum ratum haberetur si patres auc- tores extitissent. Tum rex contione aduocata quod bonum iustum foelixque sit inquit. Quiri tes regem create: si dignum qui secundus a Ro mulo sit creaueritis patres auctores fient: atque ea conditione regem creabant: apud quem er- go summa rerum erat: dum regia potestas ua- cans erat: interrex appellabatur. Apud mino- res uero romanoruꝫ cum rei. pu. causa abessent cõsules: neque habendis comitiis interesse pos sent: siue uitio consules creati essent: si dictato rem comitiorum causa dici non placuisset res ad interregnum deducebatur ac per interregẽ consularia comitia habebantur.

De duumuiris capitalibus

s I duumuiratus capitalis repetere originē uoluerimus usque a Tulli Hostilii regis temporibus erit repetenda: Is enim bellum cuꝫ albanis gesturus: copias iam e campis in aciem eduxerat. Tū Metius Suffectius albanoꝝ dux regem romanoꝝ ad colloquium uocauit. ubi ī conspectum uenerunt diu de conditionibus pacis inter eos agitatum est hanc tandem conditionem iniuerunt. Erant in exercitu albano trigemini fratres: qui Curiatii appellabātur: ut hi cum trigeminis Horatiis romanis ferro dimicarent: utrius exercitus uictores essent: is populus cum bona pace alteri imperaret. Armati ergo hinc Horatii illinc Curiatii in campum prodeunt diu uario marte pugnant: ad extremuꝫ tres Curiatii atque hi quideꝫ omnes. saucii duos ex Horatiis obtruncant tertio ītegro relicto: iuuenis ergo integer corporis animiqꝫ uiribus ne si stando triplices tutari ictus non posset ambire campuꝫ instituit. Ex Curiaciis qui ualidior erat metu exanimatū fugere ratus ꝑsequi illū ęgre licet pergit: Horatius ubi alteꝝ longe ab aliis esse cernit Curiatium aggreditur: paꝝqꝫ ualiduꝫ facile obtruncat ac currētē fratri ferre auxiliū primo illo etiam inferiorem & uix sustinentem

arma facilius occidit. Tertiũ graui uulnere me
tuq3 grauiore, minore negotio: confodit. Iuueni
ergo Horatio omniũ cõsensu gloriosissimus tri
umphus decernitur: triumphanti ergo cum om
ne genus hominum tuz Horatia soror uenit ob
uiã. hęc Horatia alteri ex curiatiis forte despõ
sata fuerat: quę ubi conspexit occisi nuper a fra
tre uiri pendentes ab hasta exuuias: lamẽtis &
foemineo eiulatu complebat omnia: cuius rei ĩ
dignatione sororem interfecit ratus publicã lę-
titiam turbasse. Triumpho ergo acto Horatius
ad regez trahitur: incarcerem seruandus tradi
tur. Ergo omnium sententia Horatium capite
damnabat: sed recens tam insignis facti memo
ria per multum fauoris a rege ipso sibi uendi-
cat. Dillationem ergo iudicii rex queritans tuz
primum duos uiros creat: quęstionem iudicii
ab se illos reiicit: Quid plura? duũuiri plectẽdũ
capite Horatiuz pronuntiant: sed Horatius ab
illa sententia populum appellat: res ad populi
iudicium reiicitur. Tum uero senis orbi que
trium liberorum parentis lachrymis: & pro-
contione orationibus acta ĩsignis actę rei recẽ
ter memoria rez iuuenẽ populus absoluit. Tũ
ergo duũuiris capitalib9 initiũ esse coepit: uni9

tamen augumento triumuiri collegę facti sunt. Quod uero capitalibus quęstionibus pręessent & carceris rerum capitalium agerent custodiā capitales appellati sunt: cuius etiam magistratus indannatione. M. Malii capitolini opera usum. P. R. Liuius meminit. Eorundem interitu triumuirorum in eos qui cum. L. catilina coniurauerant animaduersum est: ut meminit. Salustius.

De prefecto urbis

d E pręfecto urbis nusq̄ antea quicq̄ reperitur quam de. sp. Lucretii patris Lucretię pręfectura. Non tamen alios reges pręter Tarquinium Superbū pręfectos urbi creare potuisse negauerim. Quo se se res uertant: cum regibus proficisci opus foret: penes pręfectū urbis summa rerum relinquebatur. Vbi autem imperium propagatum est totius italię iurisdictio ad pręfectū urbi delata est. Omnia enim crimina quę per totam italiam admittebantur: ut epistola diui Seueri ad Fabium Cillonem cautum est pręfectura urbis sibi uendicat. In initio uero eius epistolę ita scriptum esse ꝓhibetur. Cum urbeȝ nostram fidei tuę cōmiserimus: quicquid intra urbē admittit ad pręfectū urbis uidet̄ ꝑtinere:

Sed & siquid intra centesimum lapidez ad mis
sum sit: prefecti urbis ad cognitionem pertinet:
si ultra centesimum lapidem admissum fuerit:
prefecti urbis notio non erit. Audiet seruos qui
ad statuas confugerint: aut qui de dominis cō
querantur: quod de suo peculio empti non ma
manumittantur. Audient dominos egentes: &
qui se egros esse dicant: desiderentque sibi a li
beris suffragium impendi religandi etiam de-
portandique in insulam potestatem prefectus
huiusmodi obtinet. Siquis autem seruum su-
um in uxorē suā adulterium commisisse asserit
apud prefectum urbis erit audiendus: neque ē
alienum ab eius potestate: ut coram ipso inter
dicto quod ui aut clam exercetur. Solent item
ad prefectum urbis tutores curatoresque remit
ti qui male in tutella curaq3 uersati fuerint: qui
que grauiore animaduersione: q̄ ut suspectorū
crimen incurrāt indigent: seu quos probari pos
sit datis nūmis tutellam occupasse: seu accepta
merce operam dedisse: quo minus idene9 tutor
assignaretur alicui: uel consulto circa edēdū pa
trimium eius quantitatem minuisse: siue eui-
denti fraude pupilli bona alienasse. Idquoque
in iunctuz est huic magistraui a diuo Seuero ut

mancipia tueatur ne prostituantur: Curare prę
terea prefectus debet: ut numulari probe se a-
gant circa suę professionis negotia obeunda tē
peretur que abhis quę leges non admittunt. Si
autem patronus se a suo liberto, docuerit: aut cō
tumeliosum sibi libertum queratur siue se con-
uitium ab eo passum: liberos sue suos: uel uxorē
aut quid huic simile obiectum fuerunt prefectꝰ
urbi adiri solet: & pro modo querelę corrigere
eum aut comminari aut fustibus castigare aut
ulterius procedere in poenam solet. Quod si de
latum se a liberto: aut contra se cum inimicis
conspirasse doceat: etiam in re tali poenam in
eum prefectus constituet: curam etiam rei ma-
cellarię omnis ut iusto pretio ueneat: at offitiuꝫ
prefecti pertinet: & ideo forum boarium sua-
rium piscarium: & oletorium ad eundem prę-
fectum pertinet. Ad tuendaꝫ quoque populorū
quietem: dispositos stationarios milites habere
debet: curareque ut sibi quod ubique agitur ꝑ
delatores renuntietur. Potest etiam urbi inter
dicere negotiationi: profectionibus ad uocati-
onibus & foro ad tempus & in perpetuum Sed
cum multo tempore prefectus urbi creatus fue
rit. Demum illius dictione delata & ad pretorē

translata: latinarum feriaruз duntaxat creatris coeptus est: & cuз ceterorum omniuз magistratuum fora quiescerēt: soli prefacto urbi latinarum subirent: ne quis alteram magistratuum speciē arbitraretur pleraque que ad prefecti dictioneз pertinere uidebantur de industria omissa sunt.

De consulibus

c Onsularem potestatem regie potestatis exemplo accersitam fuisse uetustatis monumēta declarāt: exactis eniз regibus duo uiri creati sunt: qbus preterquem quod annuum imperiuз datum est nihil aliud īmutatuз est Itaq3 lictores & trabeam: cetera q3 regum insignia tenuere. Quod auteз consulere rei. pu. deberent consules appellauere: iniunctumque ut omniuз que e re. pu. fore arbitrarentur diligenter curā agerent. Primi consules post exactos reges fuere. L. Iunius Brutus & . L. Tarquinius: collatinus. Brutus cum collega egit: ut penes alterum duntaxat fasces forēt: ne si penes utrumque populus conspexisset: duplicatum terroreз ex uno ad duos reges quereretur. Duodeciз erant numero lictores q cuз fascibus uirgarum securiз cuiq̄ consulum preferebant: quem numerum lictorum collegisse Romulum ferunt: eo quod

duodecim uultures in auentino monte: cum au guriis cum fratre contenderet: ĩspexit Nonnul lis autẽ atq3 idoneis auctoribus hoc ut pleraq3 a lia: scilicet apparitores sellam curulem togam & prętextam ab etruscis populis finitimis asci- uisse uerisimilius uidetur. Etruscos. S. cum duo decim populis constarent: rege commũter crea to unum lictorem regi singulos exibuisse. Licto res autem a ligãdo dictos existimant: quod quẽ consules prehendi ligarique iussissent presto es sent ad prehendendum: & uenientes consulib9 obuiam de equo descendere iuberent. Imo aũt Bruto altero ex primis cõsulibus in bello extin cto: cum solus. P. Valerius in consolatu reman sisset: hic enim in Tarquinii collatini locum suf fectus erat: quod ille ob ĩ uisum Tarquiniorum gen9 se consulatu abdicare compulsus esset: ut sunt mutabiles Vulgi animi: in ipsum non inui- dia modo: sed suspicio etiaʒ cuʒ atroci crimine oborta est: & cũ consul aduocata cõtione se ex purgasset auctor esse instituit ferendę legis: ut & aduersus omnes magistratus esset ꝓuocatio Tum uero consularis auctoritas regię potestati longę ĩferior esse coepit ac libertatis iacta semi na mirum in moduʒ coaluisse uisa sunt Cõsules

Lictores

a patribꝰ creari: quod apud alios auſpicia nõ eſ ſent religionẽ fore aliquãdo creditũ eſt. Profli gato tandem gallico bello ſcilicet quo. T. Man lius Torquatus torque hoſti gallo: queꝫ ſingula ri certaĩe occiderat detracto: Torquati cogno men ſibi poſteriſq; ſuis clariſſimuꝫ dedit: aſſidu is tribunitiis ſeditionibus uicti alretuꝫ ex plebe conſulem creanduꝫ conceſſere. Primus aũt de Plebe conſul. L. Sequatius creatus eſt & cũ an tea tribunos militum qui pro conſulibus eſſent ex ſuo quoq; ordĩe creari plebs obtinuiſſet: ſępe numero creationi tribunoꝝ conſularis poteſta tis intermiſſio occurrit: adeo ut duobus aliquã do nõ nunq̃ pluribus: ſępe etiaꝫ paucioribus an nis conſulare imperium uacauerit. De conſtitu tione uero conſularis poteſtatis id uulgo comp tum eſt: habitis ſcilicet per conſules: ſiue alteꝝ duorum ſiue per interregem aut dictatorem co mitiis: quę tribuuꝫ centuriarumq; conuentu ac ſuffragiis conſtant: etiam incampum martium accitis: qui conſulatũ petituri erant in campum deſcendunt: atque eo quod tunc candidis ueſti bus induti ſunt candidati uocãtur. In quem igi tur populi ſuffragia conſularibus habitis. comi tiis auſpiciiſque rite peractis concurrebant: Is

d

erat consul designatus. Sed quonia3 decomitiis habuimus mentiõe3: nõ incongruum est hic nõ nihil exhis quę ad nos usque peruenerunt ascri bere. Comitiorum enim alia calata alia tributa nuncupantur: Calata uero dicta sunt quod ca- lari per lictorem .i. uocari: ea uero in centuria- ta & curiata diuiduntur: curiata ex curiis quę triginta erant numero: & genus omne ciuium continebant per curiatu3 lictorem uocabantur centuriata uero per cornicinem ex censu & ęta te accersebãtur. Tributa uero ex omnibus re- gionibus urbis ac tribubus ut reor nũcupata cõ stabant. Centuriata aute3 fieri intra pomoeriũ nefas erat quia exercitui ut ferunt nisi extra ur bem imperari ius non sit Propterea centuriata incampo martio haberi: quod exercitui impera ri pręsidii causa solitum sit. Illud pręterea neces sarium cõsulatum petentibus: ut per se ipsos co mitiis interessent: per alios petendi facultas nul lo pacto decernebatur: Quod etiam perscriben dis cęteris magistratibus obseruatum uideo.

Eam pręterea potestatem dequa agimus & fi- lii familias: & sui iuris constituti consequuntur seque ipsos apud se sua auctoritate emãcipandi facultas est: Tandem etiam institutum ut qui

consules fierent ipso iure sine emancipatione a patriç potestatis uinculo liberarentur.

De dictatore

d Ictatorē albanos priusq̄ romanos habuisse: quippe qui Metium Suffectiuȝ habuerunt: testis est. T. Liuius. Apud romanos uero primus dictator factus est. T. Largius primum consul: quo anno quibusue consulibus non satis constat. Illud uero liquet latino sabinoqȝ bello impendente. Lx. ue populis in romanos cõiuratis concitante Manlio Octauio Tusculo Tarquini Superbi genero: qui eum penes exulabat dictatorem romç creari instituisse. Ea summa quidem potestas apud romanos fuit: a qua nec prouocandi ius fuisse: & animaduersum incapite cuiusqȝ ciuis romani totiusqȝ rei. pu. summaȝ dictionem penes ipsum habuisse ueterum scripta testantur lictores & uniuersa regum ĩsignia dictatori attribuere. Quod autem summum ei in populum ius summaque potestas fuit: magister populi cognominatus est Ex quo factum ut qui potestatem aliquam de publico haberet: ut pote illud a suprema dictaturç potestate ortum duceret magistratus: uelud a cãdido cãdidatus

appellaret. Dictator aũt nullo alio pacto creari consueuit: q̃ cum uis aliqua maior de improuiso oborta ingentem urbi cladem minitari uideret. Priusq; non nisi e patribus uelut pleraq; alia dictatorem legi fas fuit tãdem ut cetera quoq; id ipsum ĩminutum est. Bello enim quod populus romanus cum faliscis gessit: Tarquiniensibusq; primus de plebe dictator creatus est. C. Marius Ruttilius qui & ipse magistrũ equitum etiã de plebe hoĩem. L. plautum dixit. Hũc magistratũ quoniam quã amplissimus esset nõ nisi sex mẽses retinere licuit. Quod uero futuros dictare magistratus solitus sit appellatum esse dictatorem. M. Varro ait hui9 etiã pretextu magistratus. L. Sylla ac deinde iulus Cesar rem. pu. oppressere tyrannidis inuisũ atq; infame nomen euitare cupientes. De dictatore ergo quantum per ueterum disquisitionem licuit diximus.

De Magistro equitum

q Vales tribuni celerum apud reges: tales ferme apud dictatores magistri equitum fuere: & ut dictatori ius summũ in populũ fuit: ita ĩ oẽs milites & accessos magistro equitũ fuisse traditũ est. Primus magister equitum. S. Cassius fuit. T. Largio prĩo dictatore creat9. Id de

mum offitii fuit magiſtris equitum apud dicta-
tores: quod tandem prefectore pretorio apud
Cesarem.

De Tribunis plebis.

t Ribunis plebis creandis initiu; fuit seceſ
ſio plebis a patribus in montem ſacrum
facta. tranſacto enim bello hinc uolſcorꝝ: illinc
equorꝝ atque ſabinorꝝ: cum ex promiſſis patru;
ferendę legis deliberanda a nexibus foenerato
rũ plebe ſpes certis quibuſdã iudiciis vſaretur
quę tamen quadam calumnia protrahi uideret
a patribus. M. Valerio dictatore creato: qui ad
populares ſeditiones comprimendas: ĩgẽſq; ge
rendum bellum mutaretur: cunq; pro plebe ad
ferendam lege; intercedere coepiſſet: & quod
ſe & plebem fruſtrari uideret magiſtratu ſe ab
dicauiſſet: accederetque ad indignitatẽ plebis
quod patres plebis animos a ſeditionibus auer
tere rati: ſub pretextu ſacramenti cõſulibus prę
ſtiti nouo bello cogere ad militandu; annitebã
tur. Plebs per moleſte id ferens in montem ſa-
crorum qui eſt trãſ Aniẽe tertio ab urbe mil
liario ſeceſſit: quod cum ingente; trepidationẽ
incuſiſſet patribus quonammodo enim urbem
omnium militum robore exhauſta: ſi qua uis

belli aliqua ex parte irrepsisset:tutari rē.pu. fa
cultas dabatur:' Meneniū Agrippam summę ea
tempestate auctoritatis uirum plebi carum pari
ter ac patribus:legatum ad componendam po-
pularem seditionem decernūt: Qui graui usus
oratione inqua apologum de conspiratione mē
brorum uentrē contra induxit: quemadmodū
si quā uentri ea conspiratō cladis attulerit: usq3
eo deliniuit plebis animos:ut illius opera pacē
patribus iniuerit:in cuius pactōne foederis con
uenit uti plebeios ī urbe magistrat9 obtinerent
Duos ergo tribunos tuē habere plebs coepit. A
Virginio &. T. Veturio consulibus. Alia rursus
secessione tres additi Appio Claudio &: C. Quī
tio consulibus. Mox quinque item alii cōsulibus
M. Horatio puluillo. &. Q. Minutio hoc pacto
decem tribunis in plebem romanam fuit iuris
dictio. Tribunorum uero demum tanta creuit
auctoritas: ut quicquid senatus decreuisset ita
demuē ratum haberetur: si tribuni approbauis
sent. Stabant ergo in uestibulo curię ubi habe-
batur senatus templum enim ingredi non lice-
bat & quęcunque senatores decreuissent tribu
nis animaduertēda proferēbantur:ut si pro. re.
pu. fore uideretur approbarent. cętera ad arbi-

trium reiicerent: tanquam ſenatus conſulta ap-
probaſſent. T. litterarum intergo adiiciebant.
haud alio q̄dē pacto rata iudicatū iri. Sed de
tribunitia poteſtate ſi latius quicquam patere
nobis uoluerimus: Labeonis Antiſtii iuris peri-
tiſſima conſtat ſententia: cuius uerba quemad
modum apud Aulum Gelium ſcripta repperi:
ita ipſe ſcripſi. In quadam inquit epiſtola Athei
capitonis ſcriptum legimus labeonem Antiſtiū
legum atque morum populi romani iuriſque ci
uilis doctū apprime fuiſſe. ſed agitabat inquit
hominem libertas quędam uecors uſque eo ut
diuo Auguſto iam principe & rē.p. obtinente
ratum penſumq; nihil haberet niſi quod iuſtū
ſanctum in romanis antiquitatibus inueniſſet.
At deinde narrat quod idem ipſe Labeo perui
atorem a Tribuno.pl. uocatus reſponderit: Iuſ
ſit enī ei q̄ miſſus erat ad.tr.pl. redire: eiſq; di
cere ius eos nō habere: neque ſeneque aliū uo
candi: quodammodo moribus maiorū tribuni
pręhenſionem haberent uocationē non habe
rent poſſe igitur eos: uenire & pręhendi ſe iube
re: ſed uocandi abſentem ius non habere: Idq;
etiam apud uarronem in libro re℞ humanarū
ſcriptū aſſerit idē: A. Gelius: qui ſane Varro

cum triumuir esset : asserit a. tr. pl. non uocatũ fuisse: & cuȝ tr. pl. esset nemineȝ uocari iussisse maxime uero patres tribunorum in intercessionibus extitere. Id quidem est uim aceteris magistratibus ꝓhibere fieri: aut minores ĩ legibus ad populum ferendis quę plebescita appellãtur in quibus sane rogandis patrum interesse nulli admodum ius fuit. Quinetiam inprouinciis pro consularibus assignandis ut uidere apud Plutarchum in uita .M. Catonis maxime in tribunatu. P. Clodii licet. Illud etiam obseruatum ẽ inter tribunos: ut si cęteri omnes unaȝ rem probassent : unus uero id plus prohibuisset cęteris quideȝ omnibus in ea prohibitione polleret: reliquos omnes facile impedire posset.

De proconsulari potestate

d E hac quideȝ potestatis spem nihil quicq̃ prius repperi: quam bello a populo romano cum equis infeliciter gesto maximoq; terrore urbi illato. Tum enim consul qui in urbe remanserat. quo celerius delectum facere posset proconsulem creauit : qui obsesso collegę auxilium afferret creatus est igitur. T. Quintus pro consul postumio Albo & Spurio Fusco consulibus. Quod uero proconsulibus mitterentur e

orumque uice sũcturi essent proconsules appel-
lati sunt. His magistratibus cętera quidem con
sularia insignia concessa sunt: pręterquaꝫ quod
sex dum taxat lictoribus uti iniunctum est: qua
tempestate non ordinaria quidem sed delega-
ta iurisdictione proconsul dequo agimus uteba
tur: quamuis postea usu euenit: ut propria huic
magistratui iurisdictio competere instituerit.
Propagatis enim imperii finibus: complurium
qꝫ & ingentium bellorum administrandorum
cura exorta obseruari coeptum: ut quo quique
anno consules fuissent sequenti proconsules re
manerent in uarias prouincias cum imperia sor
tirentur. De finibus autem proconsularibus
quę nancisci potui: ea breuiter subiiciam. Pote
statem suam proconsul nisi in ea prouincia quã
est sortitus exercere non potest quamuis uolũ-
tariam ut aiunt iurisdictionem eam esse aucto-
ritateꝫ manumittere seruos suos apud se uolen
tes: aut se adoptandos dare passim prestare.
Contentiosam uero iurisdictionem prȩterquam
in prouincia tractare non potest: nec quicquaꝫ
in ea prouincia negotiorum exorietur quin ad
proconsulis administrationem pertinere solet.
Sinautẽ fiscalis causa inciderit melius faciet ad

procuratorem Cęsaris deferre. Si uxorem secũ in prouinciam duxerit: quod non fecisse decẽti us putabitur: ea quę delinquerit in eam ipsam a nimadu̇tet: ob sonus dono missis ut prorsus ab stinere nõ debet si ĩ accipiẽdis moduꝫ seruare ualde eniꝫ ĩhumanũ est a nemine accipe. passiꝫ uero uilissimũ & penitus auarissimũ. Ab aliis ue ro reb9 dono missis omnino abstinere ꝓcõsulẽ oportet. Itẽ ab emptionibus oĩum reꝝ pręterq̃ uictus quotidiani causa. Lites uero quę seriosa excusione aĩaduersioneq3 indigent: summatim ꝑtractare ac diffinire nõ debet: quę cognitionẽ exactionem non desiderant: ut obsequiũ alibe ris & patrimoniis exhibentur: aliberis summatĩ aĩaduersa pronuntiare poterit. Paꝝ auteꝫ obse quentes patronis suis liberos cum uerbis paulo atrocioribus exterreat: tũ etiã fustiũ castigatõe coerceat absq3 iudicio sapientis ac fori strepitu Non habentibus auteꝫ aduocatum ob inopiã: seu aduersarii potẽtiã ultro exibeat: ac denique uniuersa expediat: quę mero ut aiũt ĩpio solẽt. Id eniꝫ significat gladii potestatem infacinoro sos suosq3 aĩadu̇tendi. Sed qm̃ negotioꝝ proui cialium multitudinem per se ipsum obire procõ sulem difficile est: legatuꝫ habere proconsules

solent: de cuius offitio pauca uidenda sunt.

De proconsul legato

s Olent proconsules ob rerum gerẽdarum multitudinem in prouincia legatos statuere: qui nõ propria quidem: sed mãdata iurisdictiõe utantur: quos prius etiam q̃ ĩ prouinciam peruenerint sibi substituere possunt Siquid aũt legato occurrat: cuius rei grauitas exactiorẽ diligẽtiã exigat: ad proconsulem legatus remittere debet: neq3 enim aĩaduertendi coercendi: seu atrociter uberandi legato licẽtia ẽ. Iudices tñ litigãtibus tutores & pupillis dare potest: custodiarum q3 quę per ꝓuinciam dispositę sunt ĩ stationibus Proconsul legatã cognitionem cõmendare: nec priusq̃. e prouincia ꝓconsul discedat legatũ dimittere cõsueuit. & si diem suum obierit: in prouincia proconsul ita demum sibi mandata negotia exiget: ac si res ĩtegra nõ ĩueniatur. Si uero abesse a ꝓuincia ꝓcõsulẽ fortasse cõtigerit: causas etiã quę aĩaduersionem exigant: delegabit

De ędilibus plebeis

a Edelitatẽ plebeiã ꝓuetustissimo magistratu hẽo: & utrũ ante Tr. pl. creari coepint ãbigo: memor quod exactis regibus ac secessionem in sacro monte factam plebs maxima qdẽ

pars. po. R. tanto tempore absque aliquo in re. pu. magistratu a quo tueretur extiterit. Quin apud liuium haud multo post. TR. PL. creatos pestilenti quodam tempore cum & consulum alter obiisset: alter uero ęgram animam traheret apud ędiles plebeios & consularem & tribunitiam potestatem & tandem totius rei. pu. summa recidisse constant: non qȯ illos tunc primũ creari coeptos appareat: sed quod lõge antea creatos esse potuisse facile sit: crescentibus autẽ plebeis opibus ita ut etiaꝫ dictatores ac pontifices de suo quoqꝫ corpore pręstarẽt: atqꝫ patres multotiens certamine a plebe uicti: duos ędiles a patribus creandos peruicerunt: nam cuꝫ ędilibus plebis ludos faciendos solennesqꝫ ꝓ ordinibus ĩconcordiaꝫ redactis dies ĩ fastis referẽdos mãdarent: negarentqꝫ se id esse facturos ędiles plebis cõclamatũ esse a iuuenibꝰ patritiis dicitᷣ: se id honoris deoꝶ ĩmortaliũ causa libenter acturos: ut alii ędiles fierent: quibus cum ab uniuersis gratię acte essent: senatus cõsultũ factuꝫ est ut duos uiros ex patribꝰ q ędiles forẽt dictator populũ rogaret: patres. comitiis auctores forẽt. Duo ergo cum patritii ędiles creati sunt. CN. Quĩtius Capitolinus & . p. Corneliꝰ Scipio sed

duos tandeꝫ ędiles creatos alios a Iulio Cęsare qui quoniam frumento pręessent cereales appellati sunt. apud idoneos inuenio auctores. ędiles a sacrarum ędium quarum gerebant curam appellati sunt. Curules uero hi qui ex patribus creati sunt: quoniam sella curuli ueherentur cognominati sunt. Plebei uero & curules iam adeo manifesto cognomine sunt: ut interpretatione non egeant nostra instituere q̃uis causa: quibusue in spectaculis fierent ad ędiles partes pertinent. Id etiam erat haud leue ędilitatis munus: ut sua quisque ędilis factus impensa ludos pro modo patrimonii ac dignitatis suę celebrãdos procuraret: cuius instituti. M. Cicero in his libris quos de offitiis inscripsit cuꝫ de sua & magni pompeii ędilitate meminit locuples testis ẽ. Asconius autem Pedianus pompeium ędilem creatum: theatrum quod sua impẽsa ędificauerat: magnificentissimis ludis in quibus currus cum elephantis induxerit dedicasse ait. Id etiã & argumentis comoediarum quibus nomina ędilium qui ludis prefuerant ascripti sunt facile est animadṽtere. locoꝝ aut discretio & cui libet ordini ꝓ dignitate assignatõ ędiliũ muneris est: Valerius maximus scripsit Attiliuꝫ Serranũ &

L. Scribonium ędiles: senatus ac plebis loca se creuisse. Quod si seruum quispiam: aut iumentum morbosum aut uitiosum pro integro sano quẽ uẽdiderit: edicto ędiliũ emptori succurreret. Quod uero cloacę publicę & aquę ductus cęteraq; ędificia lauta munda integraq; & expedita asseruarentur ędilium offitii est. Denique quicquid rerum uitiosorum pro sincero fractum pro integro usq̃ uenisset: ędilicio edicto redhiberi solet

De decemuiris legũ ferendarum causa creatis

d Ecemuiris summam potestatem in euntibus magistratibus omnes qui rem. pu. regebant exoluere: quibus creãdis hoc ĩ causa fuisse perhibet. plebe enim quotidianis seditionibus tum obcreandos deplebe magistratus: tum ad offerendam legem de soluẽdo a nexibus foeneratorum sępe etiam deconnubio: ut inire liceret cum patribus nonnunq̃ ob ferendam legem agrariam diuina simul humanaq; omnia miscẽte: & tandem comunes quasdã leges ferre petẽti ne qs esset ĩuidię locus leges extraneas accersi placuit. Missi ergo tres athenas legati sunt: q inclytas leges Solonis scriptas ferrẽt: iura etiã & mores aliarum ciuitatũ noscerẽt. Hi fuere. sp. postumius Albus. A. Mãlius & . P. Sulpicius Ca

merinus. legati igit̃ anno tertio quã recesserãt: leges scriptas referunt. po. quibus sane censen dis promulgandisque cẽturiatis comitiis quod ut sanctiores essẽt fieri oportebat: decemuiros creant: qui suo arbitratu leges promulgarẽt. hi fuere Appius claudius. T. Geruntius. P. Sextiꝰ L. Veturius. C. Iulius. A. Mãlius. P. Sulpiciꝰ. P Curiatius. T. Romulus. Postumius claudius. Placuitq3 ne abhoꝶ potestate esset prouocatio Penes uero alterum: ut sors foret quoadusque omnem numerum peruasissent certis diebus le ctores forent. Eodem ergo anno decez tabulas edunt: potestatem inspiciendi omnibus faciunt edicunt agitent secum omnes si quid emendari suppleri minuiue quicq̃ opus esse cẽseant: omni um sentẽtias ęquo audituros esse animo. Postq̃ satis emẽdatas esse apparuit decẽ tabulis scrip tas leges centuriatis comitiis proferũt ac simul se magistratu abdicant. Cum uero rumor ꝑcre bruisset duabus aliis tabulis ius populi. ro. ple nũ & absolutũ fore iteꝶ habitis comitiis alii de cemuiri subrogati sunt. Tum Appius cui comi tia datum habere fuerat se se contrarius fas que decemuiruz creat. collegę fuere. M. corne lius Maluginensis. M. Sergius. A. Minuitiꝰ. Q.

Iubilatius. Q. Petilius. T. Antonius Merenda Iulius spurius. Opius cornicen. M. Rabilepius Operępretium est audire q̄ hi decemuiri per spem ac libidinem dominandi omnem rei. pu. speciem idibus maiis quo iniere magistratum cum duodenis singuli fascibus forum compleue re. Neque enim ad rem pertinere demi secures quando asque prouocatione creati essent inter pretabantur. Decem ergo regum instar primo conspectu prębuisse ferunt. Incredibile est eniꝫ quantum ea res urbi terroreꝫ iniecerit. Neque suus urbem fefellit timor: primum cum abstine re a patribus coepissent in humiliores crudeli- tatem libidinemque exercebant: hominum nō causarnm toti erant: ut apud eos gratia potius q̄ ęqua ui iudicia haberent. Domi contrahebāt pronuntiabant inforo. Siquis collegaꝫ appellas set ab eo quem appellauisset ita discedebat: ut poeniteret primo decreto non stetisse. Opinio etiam fuit foedus clam inter eos iure iurando dictum ne comitia haberent: perpetuoque de cemuiratus possessium semel obtinerent imperi um. hac conditione iaꝫ maior anni pars proces serat & duę tabulę ad decem adiectę fuerant: nec quicquam aliud supererat: nisi ut centuria

tus comitus perferentur. Hoc pacto cum labe-
retur annus: nullaq3 comitiorũ mentio habere
tur: & q̃uis anni factos exactione priuatim ple
bs obstreperet: ac libertatem penitus ãmissam
cõquereret: eo illi nihilo cõmuniore facta hac
petulantia abutebantur Sed duos urbanos stre
pitus nũtiatum bellum a sabinis equisue impen
dere paululuʒ ĩtercidit. habito enim delectu de
cem uiri armato exercitu in bellum prodeunt.
Dum bellum uario euentu geritur. Appi9 clau
dius decemuir qui gerendis rebus urbanis re-
mãserat plebere uirginis cuius amore deflagra
bat stuprãdę consilium capit. Pater eius. L. Vir
ginius qui tum honestum ordinem in castiis du
cebat. Itilio cuidam uiro ribunitio puellam de-
sponderat. hanc uirgineʒ forma egregiã cũ Ap
pius prece & pretio temptasset pellicere parum
q3 sibi succedere cũcta cerneret. animuʒ adcru
delitatem superbiamque conuertit. M. claudio
clienti negotium dat: ut coram se pro tribunali
sedente puellam in seruitutem asserat. Cęteros
omnes qui in libertatem asserant reiectuꝝ pro-
mittit. Opportunitatem ergo nactus claudius
libidinis minister transeunti per forum puellę
sceleratas maus iniecit seruam suaʒ seruaq3 na

e

tam appellans: ac sequi se puellam iubet. cunc-
tantem ui abstracturus esse uidebatur. Cum ad
clamorem ereptę nutricisque fidem Quiritum
implorantis multitudinis concursus factus esset
iamque aui tuta esse uidebatur: tum claudius
nihil esse opus tumultu ait: se iure crassari: si nõ
crederẽt ad tribunal sequerentur. Cum ad tribu
nal uentuȝ est: prętor apud argumenti auctoreȝ
agit puellam domi suę natam furto que subtrac
tam in domo Virgini pro filia esse suppositam:
Interim dominuȝ ancillam sequi quod ita ęqui
tas dictaret interloqueretur. Composuerat ita
se facturum Appius ne sine causę cognitione ꝓ
nuntiare inseruitutem uideretur: Tunc aduo-
catis puellę intercedentibus: patrem rei. pu.
causa abesse. Iniquum de liberis absentibus a
gi: cęteraque huiusmodi allegantibus: Icilius
uir: & Munitorius auus superueniunt. Icilium
autem ut erat uir acer multa intrepide uocife-
rantem Appius per lictorem submoueri iussit:
Sed cum ille constantissimo animo resistere
pergeret: ac multitudinis concursus ingens fie
ret: Appius exortus tumultus nouandi res oc-
casionem faceret uades de uirgine inposterum
ad diem in iudicium sistenda dari iussit. Intere

a patrem accersunt nuntii aduolat in urbem pa
ter : ac prima luce sordidatus filiam obsolesta
ueste cũ aliquot matronis secum inforꝝ ducit.
Vociferat opem ferant: lamentatione & quere
lis omnia implet. Ideꝫ Icilius: Idẽ puella ac ma
tronę faciunt. Aduersus hęc omnia Appius ob
stinato animo tribunal ascendit: uindicias secũ
duꝫ seruitutem decreuit. Qȯ decretum cum in
gentem admirationem incussisset: ac. M. Clau-
dius iret ad comprehendendam uirginem: tuꝫ
pater intentans in Appium manus: Icilio inquit
nõ tibi Appi filiã meã despondi: ad nuptias non
ad stuprũ educaui. Sed quęso prĩo dolori igno
scas siqd sũ ĩte ĩuectus ĩclẽmtiꝰ. Sinas ergo me
untricẽ pcũctari falso pr̃ siꝫ : ut re cõpta ęqore
hĩc aĩo discedã. Seductã ergo filiã pcõctãdi prę
textu rapto e tabernaculo lanii cultro filiã ĩtere
mit. Quid multa? rei ĩdignitate pariter oẽs com
moti inforꝝ cõcurrũt. Appius aũt ut tumultuari
coeptũ uidet: qȯ uite consuleret obuoluto capi
te effugit. Plebs ergo recupãdę libertatis occa
sioneꝫ nactã areptis armis duce Virginio ĩ auẽ
tinũ secedit : nec miꝰ Iciliꝰ ĩcastris militũ cõci
tat multitudinẽ plebisqꝫ urbãę exẽplo decẽ tribu
nos militares creãt: ĩgẽtiqꝫ cũ exercitu ad urbẽ

accedunt alteri se exercitui cõiungũt. hoc pacto armata plebs secedere statuit. Eo ergo quicũque per ętatem ualitudinemque potuerunt cum uxoribus liberisq; peruenere. his tantis motibꝰ perculsi decemuiri senatũ frequentem fieri iubent. Rogant quid e rep. fore censent edicere. Demum cum multa ultro citroque in senatu agitata essent: ac plęrique senatores ĩtrepide decemuiros oratione castigassent decem tarquinios appellantes. decemuiri tandem futuros se in potestate patrum affirmarunt: modo se se ab iniuria tuerentur: ac simul legatos mittere ad res comprimendas statuunt. Missi ergo legati. M. Hotatius. &. L. Valerius probatissimę ęstimationis uiri de conditione pacis cum plebe agunt. Petebat autem plebs inter cõditiones pacis ad supplicium decemuiros: quod legati primum compositis orationibus disuaderunt plebi Contenta igitur plebs fuit: ut sui sibi tribuni restituerentur: & ut consueuerat rediretur ad cõsules. Interim abdicant se magistratu decemuiri: comitia consulibus tribunisque creandis habentur. hoc pacto creatis exactisque decemuiris ad prioris formam regiminis reditum est.

De pręfecto annonę

q Voniã de poteſtatibus agit̃ ratio etiã ad monet ut de pręfecto annonę extra ordinẽ tũc creari cõſueto nõ nihil adiiciã. De quo ſane magiſtratu nihil ãna priuſ repperi: q̃ appio claudio &. P. Seruilio cõſulibꝫ. Eo qñ anno quo Tarquiniꝰ Superbus conſul apud Ariſtodemũ tyrannuꝫ mortuus eſt. Tum inter conſules orta contentõ dicitur de dedicatione ędis mercurii: Quę ſane hac conditione ſopita eſt: quod uter dedicaret Mercurii ędeꝫ: is quidem annonę pręeſſet. populus dedicationeꝫ dedit. M. Lectorio Primippillo non tam ob hominis meritum. q̃ ob ignominiam conſulum. haud probe in magiſtratu ob uerſatorum. Cęterum ut hoc apud Liuium non mihi planuꝫ uſquaque apparet credo errore ſcribentium. Ita de. L. Minutio prefecto ãnonę haud multo tempore poſt uſqꝫ quaqꝫ manifeſtũ eſt. huiꝰ magiſtratuſ. difficili tp̃re & caritate ãnonę uſus potiſſimũ atqꝫ opa exigebatur: Frumentum undiqꝫ coemendum & ſiqs ultra proprios uſus poſſideret in medium ponẽdum curabat̃ aduehi undique & aduectum iſto pretio uenire nitebatur: cuius ope magiſtratus egregia. p. r. penuria laboranti ſępe opera nauata eſt. Eam poteſtatem de qua agimus cum

Pompeius ille Magnus gereret: atque e sicilia cum magna ui frumenti soluere pergeret ac gubernatores classis non se comittendos maxime seuienti pelago dicerent illam saluberrimam rei pu. uocem edidisse dicitur. Nauigare enim inqt necesse esse: uiuere necesse nõ esse. Tantus prę terea annonę huius causa fauor auctoritasque accessit: ut quę alioqn personę ad accusationeꝫ nimis idoneę essent hac tamen ĩ causa admitterentur. huiusmodi sunt mulieres infamesq́: & quę sunt eius generis. quo nos etiaꝫ utimur. Sed de prefecto annonę satis dictum est

De tribunis militum consulari potestate

c Rebris quid secessionibꝫ plebis apribꝫ qbus consules de suo quoqꝫ corpore creari peteret: externis etiam bellis ingruentibus plebeqꝫ ipsa delectum pati negante: coacti tandem patres sunt: ut aut ciuibꝫ ac hostibus de uictoria concederent: ab eorum autem sententiis q. tr pl. cęde uiolandos putarent: quos foedere cum plebe icto sacrosanctos haberent: primores patrꝫ abhorrebãt. p hęc cõsilia eo res deducta est ut rogatione Camilli tribunos militum qui pro consulibus essent tam ex plebe quã ex patribus promiscue creari patres sinerent de consulibus

nihil immutaretur. Tres ergo tribuni consulari potestate qui militares appellarētur creati sunt hique constituti sunt uario numero. Interdum enim uiginti fuerunt: Interdum plures nonunq̄ pauciores. Sed desuperiobus tantum tribus hi fuerunt. A. Sempronius attracinus. L. Attilius &. C. Celius patritii omnes. Plebs enim eo dumtaxat contenta fuit: quid eius ratio habita esse uideretur. Tunc igitur primo a consulibus ad tribunos militares consulari potestate uentum est. M. Genutio. &. P. Curatio consulatu abeuntibus. penes quem sane magistratum & ipsum nomen indicat. Eadem quę apud consules potestas erat collata est nominibus tantum immutatis ac plebis ratione haberi coepta.

De censuribus creatis

c Vm ob multa & uaria bella ciuilesq; seditiones romę pluribus annis populus incēsus mansisset: neque esset lustrū aliquod de more conditum: neq; diffiniri census posset: neue consulibus cum multum bellorum immineret id negotii agere operępretiū esset: mentio inita est a senatu rem uidelicet operosam & minime cō sularem proprio magistratu indigere cuius cribarum ministerium custodięque & tabularum

cura arbitrium formulę censendę subiicerentur
Tum duo censores creati sunt Papirius & Sem
pronius : censuique habendo pręfecti ab eaque
recensores appellati. M. Geganio Macerio & .
T. Quintio capitolino consulibꝰ. Istitutumque
ut quinquenio is magistratus perduraret. qđ tā
deꝫ tempus ob censoꝝ insolentiam immutatuꝫ
est adannuuꝫque redactum a Memertio Aemi
lio Dictatore Iulio Virgilio. M. Appio consuli-
bus. Mirum quippe dictum est quanto censurę
initium parua a re ortum incremento adauctū
extiterit. Eo quippe peruenit: ut moꝝ disciplinę
qꝫ romanę senatus equitumque regimen: deco-
ris dedecorisqꝫ discrimen sub eius dictione ma
gistratus priuatoꝝ ius publicoꝝque locoꝝ uec
tigalia po. ro. reposita essent insenatuꝫ allegere
senatus pricipē describeres cēsū agere: lustrum
cōdere equos adimere: Quos aūt putassēt paꝝ
dignos senatu āmouere: ut fecisse fertur. C. Fa
britiū q cēsor. P. Corneliū R uffū patritiuꝫ uiꝝ
senatu amouit: Qđ decē pōdo argēti facti ꝓcō
uiuio apposuisset. m. aūt cato cēsor. C. Flaminii
fratrē senatu eiecit. Quod exoratus a scorto ut
aliquem ex his q ī uinculis erāt: obtinebat eniꝫ
pro consulari īperio galliam securi ꝑcuteret ob

tempauerit. Quid dicam q̄ leuissimis de causis censoriam inuenere notam consueuerunt. Nimis corpulentis militibus unguentoque nitidis equis adēptis ignominiaque notatis exercitu dimisere. Equiti romano nimium compto splendidoque equū strigosum & uix pellem ossibus hęrentem habenti: cum ob equitantes urbem censores uenissent obuiam percōctātibus: ut qui ipse tam uber atque cōptus: Equus tam mancilentus & squalore obsitus esset. hic eques roman9 quoniam inquit ipse me curo: equum uero statuis meis seruo. Visum est id parum reuerens responsum: atque ob id ignominia a censoribꝰ notatus est. Ciuem romanum. qui altius oscitauisset in auditorio censorum ignominię nota affecerunt. Sed cum id rescissent non incontinentia: sed ualitudine factum esse illico restituere Cum celebrationi quorundam sponsaliorum interessent: uiꝝꝗ num eam uxorem ex animi sui sententia haberēt demore interrogasset: illeqꝫ exparētibus nō aūt ex animi sui sentētia se habere respōderet: e uestigio labe ignominię compulsus ē magnope enī ab eoꝝ maiestate alienū esse rati sunt & īcōspectu cēsorię seueritatis leniculꝰ homo adeo rediculose fuisset chacīnatꝰ

Multa ĩ hoc gñere dici possēt: sꝫ cõmittēda sũt Illud aũt nõ ē ꝑtermittēdũ: ꝙ altero excẽsoribꝫ morte subducto alteꝝ ĩdemortui locũ sufficí re ligio fuit. Itaqꝫ reliquũ abdicari se magistratu: ut duo de ĩtegro cẽsores crearēt̃ ĩstitutũ ē. Id e nĩꝫ huic obseruatõi causã dedit: ꝙ eo ãno quo galli romã coepũt altero excẽsoribꝫ mortuo: al ter q̃dẽ ĩdemortui loco fuerĩt substitut9: oẽꝫ er go uisũ ē: & ꝑlege ꝑpetuo ne id ãplius fieret ob seruatuꝫ est. Censores uero cum pręterquaꝫ ex patribus creari aliquando nefas fuerit. Id quo que ut cętera immutatum est atque indefferen ter fieri coeptum. Illud etiam censoribus nego tium datũ est: ne ĩ foenore modus excederet̃.

De triumuiris colonię deducendę

a Ricini atqꝫ ardeates cũ de ãbiguo agro sępe bello certassent multis ĩuicẽ cladibꝫ fessi: populũ. ro. tandẽ ea de re iudicem cõstitu ere. Cũ. er. utriusqꝫ ciuitatis legati oratũ causã uenissēt cõcilio populi amagistratibꝫ dato ma gna cõtentione actum est. Iamqꝫ editis testibꝫ cum tribus uocari & populum inire suffragiuꝫ oporteret: consurgit Scaptius de plebe magno natu. & silicet ĩq̃t cõsules de rep. errare ego po pulũ ĩ hac re nõ patiar. sed cũ quasi uanũ: & de

lix reiiecerēt cōsules: audiendūq; ꝓrsus negarēt ꝑgetē uociferare publicā causā ꝑdi plictorē submoueri iusserunt. hic ille tribunos appellat. Ad eos admissus tertium & nonagesimum se ānum agere inquit. Cum agrum de quo duo populi ambigant tenere memoria fixum neutrius populi sed coriolanoruꝫ fuisse: atque eo se tempore militasse: quo captis coriolanis is ager iure belli populi romani factus esset: proinde se magnopere suadere po. ne inutili pudore suam causam damnaret. Mouit non tam hominis auctoritas: quam commoditas usus que agri tantumque tribunitia potestas ualuit ei: ut cum hac de re latum esset ad populum lex de agro po. ro. adiudicando promulgaret sane factum maxime dehonestauit Maiestatem. po. ro. multumque apud finitimas ciuitates infamię dedecorisque contraxit. Quamobrem cum id ęgre ferrent patres ac non multo post iudicium deardeatibus egregie pro auxilio illis aduersus uolcos allato meriti essent: cuꝫ tantaꝫ infamis iudicii notam prorsus ex animis delere cuperēt senatus consultum fecerunt: Quoniam ciuitas ardea tū intestino tumultu ad paucos redacta uideretur: coloni eo pręsidii causa aduersus uol

cos ſcriberentur. Id cum latũ ad populũ eſſet placuiſſetq multo plures rutilos: quã romanos colonos aſtribendos. priuſque is ager qui infa mi iudicio interceptus erat: quam alterius agri gleba aſſignarentur: aut alicui quam omnibus rutulis. Eo tandem pacto ager ad ardeates re uerſus eſt. Triumuiros igitur deducendę colo nię creant Agrippam Aleuium. T. Cecilium Si culum. M. Ebrium Culam: Nec abnuerim hũc magiſtratum alias a maioribus romanorũ cre ari potuiſſe. Cęterum ab inſigniori ratione: & ingenti populo romano honeſtate exordiri nõ piguit. pertinebat uero ad hui9 magiſtratus of fitiũ: ut & agros nouis deductis colonis diuide rent: urbes deſignarent: ędificare uolentibus a reas pertirentur: commodis regionibus ciuita tũ diſtinguerẽt. legibus magiſtratibus ſiſterẽt: &ad ſpem optimi gubernaculi remp. effingerẽt

De prętoribus

cVz crebris ac diuturniſ certaminibus ui ćti tãdẽ a plebe patres ex cõſulib9 alterũ explebe creandũ conceſſiſſent: id ſibi uolũtate plebis pro aperto ad conſulatũ aditu arrogaue re: ut unicus magiſtratuſ creatur expatribus: is que apręeſſendo prętor appellarent: qui tãdem

Prętor.

eo quod ĩter urbanos ius diceret: urbanꝰ appel latus ẽ. Penes & hũc uero magistratum adeo õnis publici priuatiq; iuris potestas fuit: ut nemini ius condere: & uetera ab rogare facultas est. Tantum uero in modum aucta est pretoris auctoritas: ut qđ pretor ipse edixisset ob ipsius honorem ius honorariũ uocaretur. Pretori regia ĩsignia cõsularesq; ferme apparatus: lictores uero nõ ãpliꝰ sex: Sella curulis & trabea cęteraq; huiꝰmodi tradita sunt. ac q̃uis sex numero lictoribꝰ uti cõcessũ esset pretoribꝰ: Paulo qdẽ Aemilio pretori ĩ iberiã cõtẽdẽti ut ait Plutarchꝰ duodeciꝫ adhibitos lictores cõperi. Equis albis & trabea cãdida utebat̃ pretor. Niuei ad frena quirites subministrabãt: ut ait Iuuenalis Demũ cũ undique peregrinorum multitudo in urbem conflueret: neque unus pretor turbę causarum sufficere posset alter pretor creatus est: qui quoniam inter peregrinos cognoscebat peregrinus appellatus est. crescẽte uero imperio tantum in modum amplificatus est numerus: ut decem & octo pretores aliquando in urbe ius dicerent & quia magistratus uespertinis temporibus in publico esse conueniens erat: quinque uiri constituti sunt citra thyberim & ultra: capta enim

sardinia mox sicilia item hispania: deinde nar-
bonensi prouincia totidem pretores quam ma-
gni duces in ditionem uenerant creati sunt. par
tim qui urbanis rebus: partim qui prouincialibus
preessent. Deinde Cornelius Sylla questiones
pu. constituit ueluti de falso de parricidio de si-
cariis: ac pretores quatuor adiecit. Deinde di
uus Augustus sexdecim pretores cõstituit. Post
diucus Claudius duos adiecit pretores ex qui-
bus unum diuus Tiberius detraxit & adiecit
diuus Nerua qui inter fiscicum & priuatum ius
diceret: Ita decem & octo pretores in ciuitate
ius dicunt. Sed primo etiam ut duos ediles qui
frumento preessent cereales creat. Ita duodecĩ
pretores sex ediles creati sunt: quotiens ĩ roma
sunt magistratus obseruãtur. Quotiẽs aũt ꝓfici
scũtur unus reliqtur q ius dicat: is uocatur pre
fcũs urbis: qui prefectus olĩ constituebatur. Po
stea uero alius latinarum feriarum introductus
est: qui quotannis uacantibus ceteris magranti
bus creari instituerit. Quibus omnibus cum plu
rimi ingrueutibus bellorum usus exegisset eorũ
dem ad ministrationes mãdari consueuere ex
cepto prefecto urbi in ciuitate remanente.

De quinque uiris mensariis

Cornelius Sylla

Diuus augustus
Claudius
Tiberius
Nerua
Aediles cereales

Prefectus urbis

c Vm improbitate foeneratorum plebs romana magnitudine ęris alieni poene obruta esse uideretur ei: eique difficultati principes plebis succurrendum sępe numero tentassēt inclinatis tandem ad concordiam omnium animis qui tum consules erant: funebrez quomodo rem quid destinari in animis hominum uidebatur leuare agressi: solutionem ęris alieni in publicam curam uerterunt. Quinque ergo uiri creati sunt: quos a dispensatione pecunię mensarios appellauerunt: quod insigni ęquitatę diligentiaque meriti sunt: ut per omnium annaliuz monumenta celebres nominibus essent. hi. ergo fuere. C. duellus. P. decimus. M. Papirius. Q. Pōpilius. T. emiluis. Quod rem porro difficillimā tractantes plerunque patri utrique semper grauem: cum alia moderatione: tum impendio magis publico: q̄ iactura sustinuerunt. Tarda enī nomina & impeditiora q̄ facultatibus adęrarium missis suppeterent ęre in foro posito dissoluerunt: ut non modo sine in iuria: sed etiam sine querimonia partis utriusque exhausta uis ingens ęris alieni sit.

De duumuiris classis restituendę & quibusdam paruis Magistrantibus

d Vumuiros classi restituende: ut pote haud magni momenti magistratum omissurus uidebar: nisi quid liuio pretereundum minime uisum est Anno enim quo Appius Claudius is cui postea Ceco cognomentum fuit: censuram gessit. M. Valerio &. p. decio consulibus: duo imperia ut ait Liuius dari populum coepta sunt utraque ad rem publicam pertinentia. Vnum ut tribuni militū seni deni in quatuor legiones crearentur: que anna per q̄ paucis populi suffragio relictis consulum & dictatorum fuerant benifitia. Tulere eam rogationem Tribuni plebei L. Attilius &. c. Martius. Alterum imperiun fuit. ut duū Viros nauales classis ornande reficiendeque causa idem populus iuberet. Tulit hoc plebiscitum. M. Decimus. tr. pl. haud multo tempore post huiuscemodi rogationes triumuiri nocturni creati sunt. quibus ut existimatione deducor: ut difficili bellorum & ciuilium seditionum tempore uigilie ī muris custodieque per milites stationarios mitterentur. Id etiam eorum cure inuinctum est: ut & nocturnas seditiones a ciuibus arcerent: & quies urbi conseruaretur huius sane partes ingrātus in offitium prefecti Virgilium demum traducte sunt. Enim uero quod ho

rum magistratuum nomina rē ferme ipsam cui addicti essent facile ostendunt. Neq3 liuius ip se rei auctor hac in re amplius uerborum facit apud alios uero nulla prorsus mentrosit.

De triumuiris rei. P. Constituendę

SI triū Viratus rei .pu. constituendę: ante enim ipsum quē Cęsar cū Antonio &.M. lepido gessit alter nullus apud romanos ꝑdiisse memoratur. Ego autem: de eo ipso nusquaꝫ pręterea me offendisse memini. Vtrum potestatibus annumerandum censuerim haud satis scio quippe ꝙ eas potestates quas iniussu pręterq3 senatus auctoritatē qsq3 non dicam sortitus fuerit sed per libidinem dominandi arripuerit: tyrānides potius q̄ potestates seu magistratus appellādos dixeriꝫ: utcūq3 se res habeat: illud facile animaduerti potest. Iulio Cęsare in senatu abhis q cū Bruto & Cassio cōspirauerāt occiso: mox Antoniū cū studia omnia ad cōponendam rem pu. contulisse uideretur principem ciuitatis euasisse: confestim uero dominandi libidine electū Ciceronem Brutum cęterosq3 qui factioni eius aduersabantur urbe excedere coegisse. L. autē Octauiano. qui testamento Cęsaris hęres scriptus fuerat ex Asia reuerso Cicero ac cęteri qui

eius factioni obtrectabantur ad Octauiani potē tiam confugerunt. Ex quo factum ut Antonius urbe migrare adactus hostis a senatu iudicaret ad quem opprimendum Hircius & Pansa cōsu les missi: Augustusq; cum fascibus Antonium a pud mutinam adepti fuerunt fugaueruntque.

Desperatis ergo rebus Antonius supplex ad. M. Lepidum con fugit: cuius potentia frętus Octa-uianum qui ęque animum ad dominationem in tenderat ad foedus societatemque pellexit: il-lam uidelicet societatem qua homicidia homi-cidiis in permutatione uenisse dicuntur. Inter quos ad cędez destinatos Cęsar Ciceronez pro. L. Cęsare auunculo. M. Antonii eidez concessit Igitur tyrannidez pretextu pro magistratus pil lare pergentes sese triumuiros rei. pu. constituē dę appellauere quoruz nutui & auspiciis oīs res pu. niteretur. Cęterꝝ eorum aīos quorsum incli-narētur mox ipse euentus rerū ostendit: oēs di uinas humanasq; res commiscens. oībus eniz ī tra se opibus consumptis ad extremum unꝰ Cę sar Octauianus potitius est. qui & ipse omnibus cęteris supstes ipsum de quo loquor triumuira-tum annos circiter decem: ut Suetonius Trāql lus refert: obtinuit.

De prefecto pretorio

q Vales apud reges tribuni celerum equitum siue apud dictares magistri equitum: tales demum fuere prefecti pretorii apud Cesares. nam cum secundas post cesarem partes gestarent pre- essentque discipline publice emendande adeo a- paruis orta principiis creuit auctoritas: ut cum a liquo tempore a prefectis pretoriis prouocare li ceret. extantque exempla maiorum quo pacto ab his prouocassent lecta postmodum principis sen tentia a prefecto pretorio prouocatio sublata est. Credidit enim princeps eos qui ob singularem industriam fide illorum atque integritate. ex- plorata ad huius potestatis amplitudinem ad- hiberetur. Non aliter pro sapientia ac splendo- re dignitatis sue quam eundem fore iudicaturos. A lio etiam priuilegio huiusmodi potestas subni- xa est: ne ab eorum sententia minores etate: ut ab aliorum magistratuum restitui possent.

De quibusdam minorum magistratuum speciebus

a Lteram magistratus speciem in urbe roma na ius aliquando dixisse repperi: Nam bel lorum munera ceteris magistratibus non sufficientibus ad pretores defferrentur: quorum munus admi nistratio iuris precipuum fuit creati decemuiri Sunt

qui ius urbe dicerent. Pretorumque partes eo tpre gererent. litium iudicandarum appellati: Eodē tē pore quatuor uiri creati dicuntur: qui uiarum curam agerent. At tres uiri Monetales auri argē tique flatores: quorum esset diligentia numisma ta auro argentoque fabricari.

De prefecto urbis ac uigilum.

d Iuus Augustus salutem publicam nullius alteri9 q̄ sue diligētie cōgruere existimās coercendorum incediorumque causa cohortes opportunis urbis locis disposuit: ita ut binas urbis regiones una queque cohors presidio tutaretur. Tribunis & super omnes clarissimo uiro prefecto uigilium prepositis & licet apud ueteres Romanos triumuiros nocturnis edilibus tribunisque id negotii quādoque esset assignatū. Pluribus eorum die exortis īcendiis qbus accurrere satisque facere nō posse eos appareret creare prefectum uigilum Augustus Cesar ī animum inducit. De incensoribus ergo & fractoribus furibus raptoribus receptatoribusque apud prefectum uigilum cognitio est: nisi si qua tā atrox tam famosa pso na sit: ut ad prefectū urbi remittenda uideat & quoniam incendia plerunque culpa exoriuntur in habitantium: aut fustibus castigat eos qui negli

gentius ignez habuerunt: ab seuera obiurgatione cominatur: fustium castigationem remittit: cũ effracturę in horreis ut plerq3 fit insulisque ubi pretiosarum rerum suarum partem patres familiaruz seruant apparauerint: Si quando uel cęlla uel armariuz effringatur: effractoruz sępe nonnunq̃ etiã custodum quęstiones apud hunc magistratum exercentur: & ita diuus Antonius Eritio claro pręfecto rescripsit. Ait .n. effractis horreis de ea re ad illum ipsum pertinere. Sciẽdum aũt prefectum uigilũ ad plurimam noctem uigilare oportere: coerrareq3 calciatũ cũ armis & dolabris: curamq3 omnes ĩquilinos agere ad monendi: ne per colonorꝶ neglĩgẽtiã incẽdiorꝶ casus exoriantur. Quinetiam inqlinus ut quisq3 aquam incoenaculo habeat: qua igneo terrore ĩgruente pręsto accurrere posse cẽseatur. Adṽsus capsarios autem qui mercede seruanda in balneis uestimenta suscipiunt: iudex quoque cõstitutus est: ut qd scilicet inseruandis uestimentis admissuz fuerit ipse idem de quo loquor magistrat9 quęstionẽ exercebit. Vltimuz est ut de ꝓcuratore Cęsaris: is enim est inter Cęsarem & rem.pu.constitutus iudex: pauca uideamus.

De procuratore Cęsaris.

q Vanq̃ principalem celsitudinem aqua le
gum senatus consultoꝝ: magistratuũq; oĩ
um origo manat moribus introductum sit: legũ
imperio: cui pręesse nõ esse supposita; cęterorũ
quoniam maiorem se a quouis cum inter priua
tumq; ac rempu. decernatur impossibile inuen-
tum sit: ipsumq; principem in propria causa iudi
care haud sanum ęquumq; esse uideatur magi-
stratum creari placuit: cui inter se priuatasq; p
sonas cõpetens quidez esset iurisditio: qui sane
est appellatus ꝓcurator Cęsaris. huic magistra
tui principalis totius rei familiaris licentia com
missa est: ita ut quid ab eo negotiorum imperia
lium gestum est perinde habeatur ratum: ac si
ab ipso Cęsare fuerit pertractatum Sed si rẽ ei9
qui ꝓpria; procurator tradat non putant domi
num transferre. Tunc uero transfert cu; nego
tiũ gerens Cęsaris: ipsius cõsensu tradit. Deniq;
si donationis uẽditionis transactionis causa qd
agat nihil agit: Non eni; alienare rem Cęsaris:
sed diligẽter negotia obire procuratori Cęsaris
iniunctu; est. Id uero imprimis procuratori hu
ic de quo agimus scriptum est quod seruum Cę
saris hęredem institutum adire hęreditatem iu
bet. & ea hęreditas imperatori acquirit: Quin

si Cęsar ipse hęres instituatur: si se procurator. opulentię hęreditati misceatur: hęredem Cęsarem facit. Quod si ea bona ex quibus princeps īstitutus ē soluendo non sint: consulendum erit imperatori: ne quid perinde detrimenti patiat hęredis eni᷒ instituti in adeundis repudiādisue hęreditatibus congruo tempore explorari uolūtas debuit: Deportandi huic magistratui facultas permissa non est: Se de procuratore Cęsaris atq᷒ cęteris omnibus romanis potestatibus quę a principio urbis conditę usque ad Augusti Cęsaris tempora factę tractatęq᷒ sunt: satis ad plenum diximus. Pręsidis nomen generale est eo quod & proconsules & legati Cęsaris: & omnes prouincias regentes licet senatores sint: pręsides appellantur.

Albricus Philosophus de imaginibus deorum

De Saturno

Saturnus primus deorum supponebatur & pingebatur: ut homo senex canus prolixa barba: curuus tristis & pallidus: tecto capite colore glauco: qui una manu. s. dextra falcē tenebat: & in eadem serpentis portabat imaginē qui caudam propriam dentibus commordebat Altera uero scilicet sinistra filium paruulu᷒ ad

os applicabat: & eum deuorare uidebatur: qui iuxta se habebat filios: scilicet Iouem. Iunonem Neptunum & plutonem: quorum uirilia Iupiter amputabat ante quem erat mare depictum: in quod Iupiter dicta uirilia abscissa proiiciebat: de quibus uenus puella pulcherrima nascebatur. Iuxta autem ipsum Saturnũ erat imago Opis uxoris suę in cuiusdam similitudinem matronę depicta: quę aperta manu dextra opem omnibus uellę dare prętendebat: panem uero manu sinistra pauperibus porrigebat.

De Ioue

i Vpiter Saturni filius cęlum & cęli regnũ cui in sortẽ cessit. Pingebatur in trono eburneo in sua maiestatis sede sedens sceptrũ regiũ ĩ manu tenens.s.ĩ sinistra: ex altera uero.s.dextra fulmina inferius mittens & gigãtes repressos fulmine tenens sub pedibus & conculcans. Iuxta eum uero quędam aquila quę uolans inter pedes suos quẽdam pulcherrimum iuuenem.s.Ganymedem raptum portabat habentem ĩ manu crateram: ut Ioui poculum propinaret.

De Marte

m Ars tertius deorum dictus est: qui & tertius in ordine planetarum atq; stella eius taliterq; in sua imagine pingebatur. Erat enim eius

figura tanq̄ unius hominis furibundi: ī curru se
dens: armatus lorica. & ceteris armis offensiuis
& defensiuis: qui & galeam habebat incapite &
flagellū in manu portans: accinctusq3 mucrōe
curr9 uero eius ab equis rabidis trahi uidebat
Ante illū uero lupus ouem portans pingebatur
quia illud scilicet animal ab antiquis gentilibus
ipsi Marti spetialiter consecratum erat. Iste .n.
Mauors est. i. mares uorans: eo quod bellorū
deus agentibus dictus est: & quia romani fra-
tres genitos primos urbis fundatores. s. Romu
lum & Remū Martis filios esse finxerunt quo
rum Romulus Remum interfecit: ideo sub e-
ius curru idem Romulus depictus est: qui fra-
trem Remum occidebat.

De Apolline siue sole

a Pollo quartus deorū est: qa sol qui dicit
Apollo īter planetas quartū orbē tenet ī
celo. Iste pingebatur inspetie īpuberis iuuenis
nunc infacie puerili: nunc iuuenili semper īber
bis: nunc autem incaua diuersitate apparentis:
licet raro tali facie esset format9. Iste sup caput
portabat tripodem aureū. Indextra uero manu
habebat sagittas arcum & pharetrā Insinistra
autem citharā tenebat. Sub pedibus eius depic

tum erat monstrum terrificum: Cuius corpus e
rat serpentinū: triaq; habebat capita. s. caninū
lupinum & leoninu; q̄q̄ inter se forent diuersa
in unum tamen corpus coibant unam solam ca
udam serpentinam habentia. Coronam uero
capite gestabat Apollo .xii. lapidum pretioso-
rum. Iuxta aute; illum erat uirilis laurus picta
& coruus niger desuper uolitans pingebatur a
uis scilicet ipsi deo consecrata. Sub lauro uero
nouem musę choream faciunt & circa Apolli-
nem cantus melodiam promunt. A longe uero
phython serpens maximus pictus erat: quem
sagitta una Apollinis per medium transfigebat
& erat Apollo inter duo iuga montis parnasi se
dens. De quo & fons castalius scaturiebat.

De Venere

u Enus quintum tenet inter planetas locū
ꝓpter quod quinto loco figurabatur. pin
gebatur Venus pulcherrima puella nuda & in
mari natans: & ī manu sua dextra chōcam ma
rinam tenens atq; gestans: rosisq; cādidis & ru
bris sertum gerebat ī capite ornatum & colum
bis circa se uolādo cōmitabatur. Vulcano deo
ignis rustico turpissimo in coniugium erat con
signata: qui stabat ad eius dextram. & coram

ipsa tres astabant iuuenclę nudę quę tres gratię dicebātur. ex quibus duarum facies uersus nos aduersę erant: tertia uero dorsum in contrarium uertebat. hīc & Cupido filius suus alacer: & cęcus assistebat: qui sagitta & arcu fugabat quos tenebat Apollinem sagittabat: propter qđ deos contra se turbatos timens ad Martis gremium fugiebat cui & illa.

De Mercurio

m Ercurius sextus in ordīe planetaꝝ sicut & alii ab antiquis gētilibꝰ sextus deus esse dicebat: cuius imaginem in hunc modū pingere uoluerunt. Erat enim ipsius signum homo unus: qui ī capite et ī talis alas habebat ī manu aūt sua leua uirgam tenebat: quę uirtutem habebat soporiferam: et quę erat serpentibꝰ circūsepta: et gladium curuum quem harpen homo uocabat fistulamqꝫ decalamo facta Syringę ad os suū ponebat: cuꝫ dextra qui sonans. Galerū quoqꝫ seu capellum capite deportabat. Corā ipso aūt erat gallus sibi spetialiter cōsecratus. Ab altera uero parte erat Argus cuiꝰ caput et facies plena erat oculis: qui corā eo iacebat decolatus. Iste ergo dictus est deus mercatoꝝ: et deus furtorum: et ideo ab alio eius latere depicti

erant mercatores cum aliquibus mercibus: & latro qui ipsi mercatori bursaꝫ abscidebat. Eloquentia autem in fistula designatur: qui de uiro in foeminam & de foemina in masculum se mutabat cum uolebat: & ideo pingebatur cum utroque sexu: de albis uero nigra & de nigris alba faciebat: quod ostenditur per eius pileum semialbum & seminigrum aliqui uero eum capite canino pingebant. ideoque & lanceam pro uirili: & collum pro muliebri sexu tribuerunt.

De Diana siue luna

d Iana quę & luna ꝓserpina Hecate nūcupať ultima īter planetas est pp qđ ultima ponitur ī numero fictoꝝ deoꝝ. Ipsa ergo pingebať ī spetie unius dominę coma dissoluta: quę arcuꝫ tenebat & sagittā: ceruos quoqꝫ cornutos in uenatione īsequi uidebať: circa quaꝫ siue ad eius latera erāt chori dryadū amadryadū naiadū & nereidū: & chori nymphaꝝ siluaꝝ mōtium fōtiū & mariū cū choris & satiroꝝ cornutoꝝ: q dii dicebāť agroꝝ: nauicula & post ceruos cū hoīe nauigāte ī mari: & uelificante īmari erat figurata.

De Minerua

m Inerua dea sapiētię ex cerebro Iouis nata quę alio noīe pallas dicta ē. hęc. n. pīge

batᵉ apoetis ī similitudinē uni9 dñę armate lori
ca& gladio accīctę:cuius caput uiri decīctū cir
cū erat:ipsāq3 cassis cū crista desup detegebat:
ipa aūt lāceā tenebat ī dextra:ī sinistra uero scu
tū cristallinū hēbat:qȯ caput mōstruosę Gorgo
nis ceruicinis serpentibus continebat. Hęc igiᵉ
oculos habebat splendidos triplici colore pali-
um induebat destinctu3.s.aureo purpureo& cę
lesti iuxta se habebat oliuam uiridem pictam&
desuper auē quę dicitur noctua uolitantem.

De pane

p An ab antiquis diebus fuit ds naturę & ī
similitudine3 naturę uniuersalis fuit ab e
is taliter figuratus. pingebatur hō cornutus cū
facie rubicunda in cuius pectore stellaꝝ pluriū
erat forma.pellis eius inparte pingebatur stella
ta.Femora aūt habebat denudata:cum herbis
& arboribꝰ ꝓdeuntibꝰ ex ea: & ī ore eius fisto
lam septem calamoꝝ tenebat: quam digitis pul
sare uidebatur.Pedes quoque & crura caprina
habebat. cum amore uero pingebatur luctā ha
buisse:qui ab ipso pane uictus erat.ideoq3 idem
Amor iuxta eū quasi ad tra3 ꝓstratus iacebat.

De plutone

p Luto Saturni fili9. dictus ē ab antiqs ds ī

ferorꝝ & regnorum terrarꝝ & animarꝝ iuste de
cedentium. credebant. n. antiq oẽs aĩas ad ĩfe
ros descẽdere: ibiqꝫ cũ plutone ĩcaligine ꝑpetu
a re manere. Quapꝑ ipsi plutoni. i. ĩferno. uel ip
si uirtuti diuinę ĩferna gubernãti talem imagi-
nẽ depinserunt: quem & tenebrarꝝ principẽ esse
uoluerunt. Erat enim imago eius homo terribi
lis in solio sulfureo sedens: sceptruꝫ in manu re
gni tenens dextra sinistra animam constringẽs
cui tricipitem Cerbaruꝫ sub pedibus collocabãt
& iuxta se tres Harpyas habebat. De trono au
tem eius sulfureo quatuor flumina manabant:
quę. s. Letheum: cocytum. phlegethontem & a
cherontem dicebantur. & stygem paludem iux
ta flumina assignabant Iuxta plutorem regina
inferi proserpina sedebat cum facie fusca & ter
ribili: quę plutoni coniugi a sinistris assidebat.
Erant auteꝫ furię tres horribiles uetulis serpen
tibus crinitę: quę hoĩes furere faciebant quę A
lecto. Thessifone & Megęra dicebantur parcę
seu fata sic dictę per antiphrasim eo quod nemi
ni parcant. tres erant domicilę sorores: quarũ
una tenebat colum & nebat: altera filum uo-
luebat: Tertia illud rumpebat. & istę cloto la
chesis & atropos uocabantur. harpię uero aues

erant rapacissimę cum facie uirginea quę aelo:
occipite & celeno uocabantur.

De Iunone

i Vno posita est in similitudineꝫ aeris. An
tiqui enim ipsam Iouis.i.ignis uxorem &
sororem dixerunt Iridem & nymphas eidem
attribuerunt: cuius imago taliter pingebatur.
Erat enim foemina in trono sedens sceptrum
regiuꝫ tenens in dextra. eius caput nubes tene
bant opertuꝫ supra diadema quod capite gesta
bant cui & Iris sociata erat: quia ipsam per cir
cuitum cingebat: nuntiamque Iunonis Iridem
populis appellabat. Ideo iuxta ipsam Irideꝫ an
cillam paratam ad obsequiū dominę figurabāt
Pauones auteꝫ ante pedes eius lambebant: qa
a dextris & a sinistris dominę stabant: auesqꝫ Iu
nonis spetialiter uocabantur. Mulier erat filiuꝫ
pariens. quia ipsa Iuno partubus pręesse dice-
batur: quę & Mercurium dicitur iactasse.

De Cybele

c Ybele mater deoꝝ fuit dicta terra: quaꝫ
& deos genuisse dixerunt ueteres & gi-
gantes: cui antiqui philosophi talem imaginem
depinxerunt. Erat enim uirgo foeminea in cur
ru sedens lapidibꝰ pretiosis & metalloꝝ diuer

ſorum uarietate ueſtita. Itaque mater deorum extitit & gigantum. Irata enim terra contra deos titanos dicitur parturiſſe. Erātque gigantes pedibus ſerpentinis de quibus fuit unus Titan qui etiam ſol dicitur. Sed quia iſte contra deoſ nihil fecit ſicut alii fratres ideo aliis deſtructis hic ſolus in ſua deitate permanſit: currus autez Cybeles aleonibus trahitur: coronamque turritam in capite geſtare dicitur. pingitur iuxta eā in curru Atys ꝑuer nudus quem illa amaſſe dicitur & nimio gelo caſtraſſe. & ſic illi uirilia pīgitur amputare.

De Aeolo

a Eolus autem inter deorum numerum cō putatus qui & uentorum deus dictus eſt cuius talis erat imago depicta. Stabat enim in antro linea ueſte indutus & pręcinctus tenens ſub pedibus flabra inſtrumenta fabrilia. In manu autez utraque tenebat cornua: quę ad os ponens in eis ſufflare uidebatur: & ab uno quoqꝫ cornu ſex uentos emittere uidebatur. & qa Iuno ei regnum dediſſe fingebatur a dextris eius Iuno ſtans inter nubem eius capiti coronā imponebat. A ſiniſtra uero eius nympha ſeminuda in aqua: quam ei in coniugem eadem Iuno dicitur dediſſe.

De Iano

i Anus uero ĩter deoꝝ numerum accept9 est: cui omnis rei initium et finem tribuebant. hic autẽ taliter figurabat̃. Erat rex homo sedens in trono fulgenti radiis circunquaqꝫ qui duas facies habebat: quaruꝫ una ante se altera post se respiciebat. Iuxta illuꝫ quoque erat templum et in manu eius dextra habebat clauem qua templum ipsum aperire monstrabat. In sinistra uero habebat baculum: quo saxuꝫ percutere et ex illo aquam producere uideatur.

De Vulcano

u VIcanus deus igniuꝫ pingebatur in similitudine fabri deformis et claudi maleuꝫ in manu tenentis: et deorum impulsu de cęlo ĩ terram decidentis iuxta euꝫ plures dii eum irridentes pinguntur: qui eum de cęlo expellere figurantur. Ipse quoque sic expulsus fulmina ĩ terris Ioui parare dicebatur: quę ad cęluꝫ Iouis ipsius aquila deferrebat. Ideoque iuxta ipsum Vulcanum depicta erat officina: et aquila parata ad fulmina deferenda.

De Neptuno

n Eptunus deus aquaꝝ et pręcipue maris depingebatur ad moduꝫ cuiusdã numi-

nis mare gubernantis. Erat eni; eius imago homo nudus in mari natans. Ab umbilico supra aquas imminens: & tridentem pro sceptro regio manu tenens: cum quo tridente saxum quoddã percutiens in ęquor quoddam acerrimum producebat. De mari uero plurima flumina manare uidebantur. greges autem tritonum circa se ille de mari natantes prodibant & regem ęquoris honorabant. Sunt aute; tritones pisces qui tubas in ore portant: quibus tubicinare ostendunt. ideo aliqui gentilium ipsos marina quędã monstra dicebant.

Tritones

De Vesta

u Esta dea ignis. s. diuini in collegio deoꝝ annumerabatur. hanc Iouis fuisse nutrice; & eum suo gremio sustentasse antiqui dicebant: quam etiam taliter figurat pictura: Erat enim templum latum & spatiosum cum ara in medio circa quam ex utroque latere erat ignis accensus qui perpetuo seruabatur: que; extingui nullatenus fas erat: & ideo ad huiuscemodi mysterium erant multę uestales uirgines deputatę: quę & ipsę ibidẽ depictę ab utraq; parte ignẽ fouere uidebãtur. Supra pinnaculũ aũt tẽpli depicta erat ipsa Vesta informam uirginis ĩ

fantem ipsum Iouem in suo sinu fouens.

De Orpheo

o Rpheus fuit uir magnus ingenio: & eloquio perfulgens: uir eruditissim9 philosophię & artiuꝫ disciplinę: qui homines irrationabiliter uiuentes ex feris & in manibus fecit mites & mansuetos: & moribus composuit: Vnde & bestias quasque & uolucres & fluuios & saxa & arbores citharę sono dicitur mouisse: qui & Euridicem nympham eodem mulcens sono in coniugem habuit: quam a serpente percussaꝫ & occisam descendens ad inferos cithare sono dulcissimo Plutone placato dicitur redemisse: ea lege ne eam aduersus respiceret: donec ultimum limē inferni excederet: quaꝫ legeꝫ ut prę teriit uxorem retentam amisit. iste igitur in numeruꝫ deorum consecratus taliter pingebatur Erat homo ī habitu philosophico citharaꝫ manu pulsans. Ante eum erant diuersa animalia ferocia: quę pedes eius lingebant.s.lupi leones ursi serpentes: aues diuersę circa eum uolitantes montes & arbores sibi flectentes uertices suas: qui & uxorem se sequentem conuersus aspicere uidebatur: sed eaꝫ inferi retinebant.

De Baccho

b Achus filiꝰ Iouis inter deos numeratus est quem uinum et uini deum esse dixerunt: Attendentesque uini uirtutem et proprietatem illum esse deum in natura coluerunt: et eidem huiusmodi imaginem esse depinxerunt. Erat enim imago sua cum facie muliebri cum pectore nudo: cum capite cornuto uitibus coronato: qui super tigridez equitabat. Iuxta ipsum autem erant imagines triuz animalium. s. simię porci: et leonis: que tria animalia uidebantur circumire pedem unius uitis: ob cuius umbram Bachus equitabat. uitisque racemis erat plena Ipse uero una manu tenebat poculuz. s. sinistra altera uero. s. dextra in eo uuę racemum extricabat.

De Aesculapio

a Esculapius dictus est filius Apollinis qui deus medicinę et medicoꝝ putabat̃. Eius imago erat homo quidam cum barba ualde ꝓlixa indutus habitu medici sedens: in cuius sinu erant pixides unguentorum: et alia instrumenta ad medicum pertinentia: cuius manus dextra barbam tenebat: sinistra uero baculum cuz serpente gestabat intorto.

De Perseo

p Erseus: etiam filius Iouis inter deos ãnu

meratus est: qui rex asię diues & prępotens: qui & nauibus multas regiones transiuit & aphricā debellauit: qui & tres sorores illud regnum tenētes sua sapientia occidit: quę Gorgones dictę sunt: quę unum solum oculum habentes hoīes se aspicientes uertebant in saxa. hic enim tali imagine figurabatur. Erat homo Iuuenis alatus & uolans: quasi nauis discurrens & alarum utēs uolatu: cui assistebat Minerua sapiētię dea. hic uero armatus Cristallinum scutum ante oculos deferens telo falcato tres foeminas uirgines. s. ipsas Gorgones decolabat. s. Stemonez Euryalem & Medusaz: & hę post habebāt hoīes semi conuersos in lapides: hic caput Medusę ablatū in hasta deferre uidebatur: De sanguine uero Gorgonuz equus alatus nomine pegasus nasci uidebatur q: ungula terrā fodiēs fontē erumpe faciebat: qui castalius dictus musis ad potuz ꝑ ductus est.

De Hercule

h Ercules Iouis filius dictus est. quez inde orum collegio antiqui acceperunt: propter eius quasi innumeras probitates: quę īferiꝰ persingulas depictę sunt. Hercules enim herocleas quid est uirorum gloria fortium. Prima igitur eius uictoria notabilis fuit quādo īnuptiis

centauros ibidem existentes & inebriatos qui dominas immutatas uolebant uiolenter opprimere claua ꝑ maiori parte mactauit. Vnde reliqui timore perculsi fugierunt. Centauri enim qui dicuntur esse semihomines & semiequi: denotantur homines carnali concupiscentia facti ut bestię qui uirtute animi superantur.

s Ecunda uictoria Hercules notabilis fuit: qa ipse dr pugnasse cũ leone: ipsũq3 claua mactasse: & interempto pellẽ abstulisse dicitur: quo deĩde spolio incessit semper inductus in signũ uictorię ꝑceptę. Inquo etiaꝫ ostẽtat ãni fortitudo cõtra quã nulla uis corporea ꝑualet: quę semper spolium leonis.i. uim uirtutis defert.

t Ertia Herculis fortitudo est de qua scribitur sic Almentius rex gretię Alcestem habuit coniugeꝫ: et dum infirmaretur ad mortem Apollinis miserationem inuocauit: cui sic rendit nil ĩ hoc ei posse pręstare nisi aliquis de propinquis eius se pro illo morti uoluntarie offerret: quod uxor eius libenti animo fecit: et se ipsam interemit: quod Hercules prospiciens et mulieris tantę fidei compassus ad inferos descendit et Cerbarum tricipitem sibi ad hostiuꝫ inferni resistentem triplici uinctuꝫ cha

thena. uidelicet singula singulis faucibus intor
ta ab hostio abstraxit: et Alcestem ex inferno
reduxit. Inquo denotatur: quia ratio et uirtus a
nimi omnes cupiditates & uitia terrena deuicit
et maxime uitiuȝ gulę: quod habet tria capita:
eo q̄ gulositas tria exigit. s. abundantei inquan
titate: assiduum intempore. quę omnia uirtus su
perat: et si quid ex in firmitate animi deuictuȝ
fuerit etiam ab inferis abstrahit. Quarta forti-
tudo. Her. scribitur quia dicit hesperides spo
liasse: quę fuerūt Atlantis regis aphrice filię hę
hortum habebant: ī quo erant mala aurea Ve
neri consecrata. ad quorum custodiam draco
nunq̄ dormiens positus erat: Quę poma Hercu
les abstulit occiso dracone: Nam uirtus animi
nō pōt fructū cape uirtutū nisi malitia prius īte
rimatur quę iugiter uigilata custodiam uitioꝶ.

q Vinta herculis fortitudo ē: qua hydraȝ
serpētē occidisse legit. fuit aūt hydra iu
xta fabulam ī lerna palude: cui uno cęso capite
duo excrescebant: quā dum hercules gladio uī
cere non posse se cerneret occasione iam dicta
capituȝ excrescentiū igne circa eā apposito illā
exussit. In quo ītelligitur quod luc9 fuit ęmonię
cuius aquę uicinas ciuitates uastabant: in quo

uno meatu recluso plures irrumpebant Hercu les uero multa uicina loca incircuitu exussit: & sic aquę clausit meatus: Nam & hydra hydyr quod est ab aqua ducta est.

[S]Exta uictoria est eius q̄ obtinuit de Acheloo de quo fabulose dicitur. quod hic Achelous filius fuit Thetidis deę aquarum: cui mater concesserat ut cum aduersario pugnans quācūque formam uellet summeret qui contra Herculem secum pugnaturum formaꝫ tauri siluestris induit cuꝫ quo diu Hercules pugnando ei tandem cornu dextrum euulsit: quod & copię deę diuitiaruꝫ dedicauit: sed cuꝫ Achelous ad fluuiuꝫ bibiturus accessisset uidens in aquis sibi ablatū cornu se ipsum in flumine prę dolore suffocauit. In quo intelligitur quod Hercules fluminis qui dicit̃ Achelous cuius eruptiones non modice agros obruebant dum alteruꝫ eius alueum exsiccasset sua industria fertilem reddidit regionē & sic fructuū copiaꝫ prętauit Septima Herculis fortitudo ē de qua sic scribitur. Erat in italia quidam latro nomine Cacus qui dum Hercules ad italiam deuenisset & ab Euandro rege offitiose recept9 esset bobus aduectis ex hispania Geryone perēpto. dum Her

cules boues ĩ pascuis custodiret: & sõno oppres sus dormiret: Cacus eo dormiente securus exi ens de spelunca in qua latebat plures ex bobus rapuit: quos per caudam uersos capite traxit: ne ex rectis eorum uestigiis humo pressis quo ducti essent deprehendi posset: quin potius il-los abiisse uideretur: Verum excitatus Hercu-les & furto comperto uestigia uersa decernens eaque insecutus adantrum peruenit & Cacum suis bobus latitantem repperit quem claua pe-remit fumum & nebulam eructante ʒ bouesque redemit. Moraliter autem Cacus malus interp̃tatur: qui latet in spelunca quia nunq̃ malitia libere frontis est. Hercules autẽ idest uirtus malos interficit: & sua uendicat: sed Cacus fumuʒ & nebulam emittit que uisui nocent: quia malitia semper occultas deceptiones molitur.

o Ctaua Herculis uictoria scribitur: quia alium malum nomine Diomedem macta uit qui hospites aduenas benigne recipiebat: & illis hilariter ministrabat: uinoq3 condito ĩebriabat: Dũq3 graui somno essent oppressi illos occidebat: & equabus suis ĩpastũ prebebat. Quo comperto illuc Hercules accessit: & illuʒ claua peremit: ipsumq3 ĩpastum eisdem suis equabus

apposuit: In quo notatur qualiter uirtus omniũ maculam superat: & eadem poena punit uitiũ in quo delinquit.

n Ona herculis huiusmodi scribitur uictoria Anteus erat gigas filius terrę: cui mater concesserat: ut quotiens terrę ꝓstratus occũberet uiribus duplicatis exurgeret: cũ hoc hercules pugnãs ĩ luctã eũq̃ bis prosternens comperuit illũ exurgere fortiorem: unde illũ bracchiis appręhendens eleuatum a terra constrinxit ad pectus & tm̃ tenuit suspensum donec deficiẽs expiraret. Ponitur autem Anteus sub forma libidinis. nam Anteon grecę latine contrarium sonat: & nascitur libido de terra: quia de carne concepta: & tactu terrę fortior redditur quia libido tactu ualidior excitatur: sed a gloriosa superatur uirtute quia denegato tactu ad altiora uirtutũ mens eleuata libidinis concupiscentiam extinguit.

d Ecima uictoria eidem herculi ascribitur de apro erat. n. aper terribilis in regionę calidonię qui nõ solum segetes deuastabat: sed occurrentes homines dentibus lacerabat: contra hũc procedens hercules: & dudum cum eo pugnans illum tandem claua mactauit: & quẽ

plauſtrum iugatis bobus trahere nequiuit prę magnitudine ſubiectis humeris ipſum in ciuitatem omnibus mirantibus detulit. In quo ſimiliter notatur animi uirtus quę oĩa ſupat & uicit.

u Ndecima uictoria eſt: qua de Geryõe rege hiſpanię triumphauit: De quo ſcribit quod ipſe Geryon habebat canem bicipitem: quo omnes ſuperabat: hunc Hercules ut fingitur olla ęreapugnãs deuicit: cui adhibito cane cum etiam dudum pugnaſſet canem occidit: & regnum Geryonis obtinuit: in quo notatur allegorice: Quod dictus Geryon duoꝝ capitum canem habuit: qa terreſtri & nauali ꝑlio plurimuꝫ potuit. Ad eũ hercules olla ęrea uect9 acceſſit qa nauẽ habuit fortẽ ĩ qua nauigauit armis ęreis munitã: cuius canẽ occidit: qa potẽtiã eius cõminuit terra & mari eiuſque obtinuit regnum.

d Vodecima & ultima herculis fortitudo legitur talis. Fuit quidam gigas Atlas nomine in hiſpania in mõte altiſſimo cęlum ipſuꝫ contingẽte: qui cęlum ne caderet humeris ſuſtinebat: & ſidera ſi quę cadebant maleo fixa cęlo reponebat: quodum acceſſiſſet hercules ille ꝗ audierat de fortiſſimis illius uirib9 rogauit eũ ut quia feſſus erat cęlum ſuſtinendo ipſum ali-

quanto iuuaret donec quiesceret: quod Hercu
les libēter ānuit & humero supposito cęlū susti-
nuit: inquo intelligitur quia ipse. Atlas astrolo-
gus peritus fuit: & ideo cęlū dicitur sustentasse
& sidera cadētia cęlo reposuisse Hercules etiā
fuit astroruꝫ artis multum edoctus qui scientię
compręhendendę plenus gratia ad ultimos ter
rę fines accessit & cum eodem Atalante de sci
entia conferens illum in aliquibus iuuit: & dici
tur opem impendisse ad cęlum sustentandum.

De Cerere

c Eres dea inter omnes deos deasqꝫ uete
rum ultimo in ordine posita est: eo quod
eius suffragiū omni humanę uitę potissime ue-
terum esse uidebatur. dicitur eniꝫ dea frumēti
& segetum ac generaliter omnium seminuꝫ ac
frugum quę terra producit: sine qua spetialiter
natura deficeret. Ideoqꝫ taliter pingebat᷑. Erat
enim in figura unius matronę pręcinctę & pan
nis & calceis admoduꝫ rusticanę sedens super
bouem: qui est animal culturę terrę deputa-
tum: quę manu dextra habebat ligoneꝫ adter
ram uertendam: & ad bracchium habebat ap
pēsum calatum cū seminibus: Ab ipso quoqꝫ la
tere dextro habebat duos agricultores: quorū

unus ligone terrã uertebat et alius semina spar gebat: In manu uero sinistra Ceres tenebat fal cem mensoriam et baculum ad terrendum fru mentum a quo etiaꝫ latere erant duo alii agri colę : quorum unus metebat: et alius frumenta cum baculo triturabat. Erat ergo Ceres inter duas arbores pomis onustas: alatere uero dex tro desuper erat Iuno dea nubiuꝫ imbrem spar gẽs super sata: a sinistro uero erat Apollo idest sol suis radiis segetes exiccans metendas.

FINIS

Rubrica capitulorum opusculi huius

